

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра східнослов'янської філології
та інформаційно-прикладних студій

**ІСТОРІЯ І МІФИ РФ В КОНТЕКСТІ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ:
ДОСВІД УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.034
«Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша –
російська»
ОПП «Російська мова і література
та англійська мова»
Олександри АГАРКОВОЇ

Науковий керівник:
к. філол. н., доцент кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій
Олександр БОНДАРЕНКО

«Допущено до захисту»
Протокол № 11 кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій
ННІФ від 12.05.2023
Завідувач кафедри
к. філол. н., доц. _____

Олександр БОНДАРЕНКО

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІФОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ: ПЕРЕТИНИ ТА ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ	6
1.1 Поняття міфу та історії, їх взаємозв'язок	6
1.2 Міфи та їх вплив на людський світогляд	11
1.3. Присвоєння чужої історії.....	23
РОЗДІЛ 2. УКРАЇНА ТА РОСІЯ: СКЛАДНІСТЬ ВІДНОСИН ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ	28
2.1 Відносини між Україною та Росією	28
2.1.1 Період до СРСР	28
2.1.2 Вихід з СРСР	29
2.1.3 Крим, Севастополь і поділ Чорноморського флоту.....	31
2.1.6 Другий уряд Тимошенко.....	33
2.1.7 Президентство Віктора Януковича.....	35
2.1.8 Економічна інтеграція та Євромайдан	37
2.1.9 Анексія Криму та війна на сході України	38
2.1.10 Тривале погіршення відносин.....	42
2.1.11 2020-ті роки.....	45
2.2 Україна = Росія?	51
2.2.1 Київське коріння	53
2.2.2 Як Москва тривалий час використовувала історичну Київську Русь для виправдання експансіонізму?	58
РОЗДІЛ 3. ІНТЕРНЕТ: ПОЛЕ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ БРЕХНІ	61
3.1 Інтернет як поле гібридної війни	61
3.2 Рік брехні.....	66
3.2.1 Російські «українські нацисти».....	66
3.2.2 Нездатність Кремля достукатися до українців.....	67
3.2.3 Російська дезінформація на Заході.....	68
3.2.5 Росія знаходить підтримку в неЗахідному світі	70
3.2.6 Що далі?	70
3.3 Інтернет: як Росія тримає росіян у невіданні	71
3.4 Як Україна і світ борються з Росією в інтернеті.....	75
ВИСНОВКИ.....	82
ЛІТЕРАТУРА	84

ВСТУП

Україна та російська федерація знаходяться в довготривалому конфлікті, який здебільшого ведеться не тільки на військовому полі, але й на інформаційному та культурному. Сучасна гібридна війна між двома країнами має багато історичних та міфологічних коренів, які необхідно проаналізувати, щоб краще зрозуміти, які проблеми стали причиною цього конфлікту та які наслідки він може мати для обох країн.

Таким чином, бакалаврська робота буде присвячена історії та міфам РФ про Україну в контексті гібридної війни. У цій роботі буде досліджуватися, які історичні події та міфи стали причиною формування негативного ставлення росії до України, які відомі факти використовуються в російській пропаганді для створення негативного іміджу України, та які міфи та легенди про Україну поширюються у росії та їх вплив на уявлення росіян про Україну.

Для проведення дослідження використовуватимуться методи історичного та філологічного аналізу. В результаті роботи розкриються відповіді на запитання про те, як історичні та міфологічні образи впливають на сприйняття України в росії, і як це може вплинути на майбутнє відносин між двома країнами.

Актуальність бакалаврської роботи полягає в тому, що вона досліджує одну з найбільш актуальних та складних проблем нашого часу - конфлікт між Україною та російською федерацією, який здебільшого ведеться не тільки на військовому полі, але й на інформаційному та культурному.

Згідно з думкою багатьох експертів, російська пропаганда, в якій історія та міфи про Україну відіграють важливу роль, є одним з ключових інструментів, які використовуються у гібридній війні росії проти України.

Дослідження історичних та міфологічних коренів конфлікту, а також вивчення механізмів його пропагандистського використання можуть допомогти краще зрозуміти причини конфлікту та його наслідки для України та росії.

Крім того, дана робота може бути корисною для політиків, дипломатів, журналістів та інших професіоналів, які працюють в галузі міжнародних відносин, міжкультурної комунікації та пропаганди. Дослідження історичних та міфологічних аспектів конфлікту та їх висвітлення у ЗМІ може допомогти краще зрозуміти його глибинні причини та допомогти знайти шляхи для подолання конфлікту та відновлення сприятливих умов для України.

Об'єктом дослідження бакалаврської роботи «Історія і міфи рф в контексті гібридної війни: досвід України» є історичні та міфологічні наративи, які формують сприйняття росією України та українців у суспільстві.

Предметом дослідження є висвітлення у ЗМІ гібридної війни росії проти України, яка включає в себе не тільки військову діяльність, а й використання різних інформаційно-психологічних методів впливу на суспільство, таких як історичні міфи, дезінформація, маніпуляції тощо. Дослідження міфологічних та історичних наративів, що використовуються Росією, дозволяє краще розуміти механізми їх впливу на українське суспільство та розвиток гібридної війни в цілому.

Досягнення мети поставленої перед дослідженням потребувало вирішення наступних **завдань** в ході написання дипломної роботи:

- аналіз історичних та міфологічних наративів, що використовуються росією для формування образу України та українців у російському суспільстві;

- вивчення методів та інструментів гібридної війни, що використовуються росією в Україні;
- аналіз діяльності російських ЗМІ та соціальних мереж в контексті гібридної війни та їх впливу на українське суспільство;
- встановлення зв'язків між історичними та міфологічними наративами, що використовуються росією, та їх відображенням у сучасній війні між Україною та росією;
- дослідження інших аспектів гібридної війни, що пов'язані з інформаційною та психологічною війною, кібербезпекою, використанням хакерських атак, дезінформацією та іншими аспектами;
- аналіз відповіді української влади на гібридну війну росії та оцінка ефективності заходів, які були прийняті для захисту України;
- вивчення міжнародного досвіду боротьби з гібридною війною та розробка пропозицій щодо його використання в Україні;
- аналіз інформаційної політики країн, які зазнали аналогічних загроз, та визначення перспектив для її застосування в Україні;
- з'ясування взаємозв'язків між гібридною війною та іншими формами конфліктів та криз, що виникають у сучасному світі.

Практичне значення роботи полягає у тому, що вона може допомогти краще зрозуміти сучасні проблеми військової пропаганди та гібридної війни, які стали актуальними у зв'язку з війною між Україною та росією. Результати дослідження можуть бути корисними для політичних та військових лідерів, аналітиків та дослідників, які працюють у сфері міжнародної безпеки та конфліктології. Вони можуть використовувати отримані висновки та рекомендації для побудови більш ефективних стратегій протидії пропаганді та гібридній війні.

Крім того, результати дослідження можуть бути корисними для української влади та громадських організацій у розробці політики щодо

військової пропаганди та контрпропаганди, а також у зміцненні національної свідомості та ідентичності. Робота може допомогти усвідомити важливість збереження історичної пам'яті та забезпечення правильного сприйняття історичних подій. Отже, практичне значення роботи полягає в тому, що вона може допомогти у розумінні причин та наслідків гібридної війни та пропаганди, а також у побудові ефективних стратегій протидії цим явищам.

Ці завдання допоможуть вивчити різні аспекти гібридної війни росії проти України, встановити причини та наслідки цього конфлікту, а також розробити рекомендації щодо подальшої стратегії України в цій сфері.

РОЗДІЛ 1. МІФОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ: ПЕРЕТИНИ ТА ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

1.1 Поняття міфу та історії, їх взаємозв'язок

Поняття *міфу* є одним з ключових у філології та культурології. Міф може бути розглянутий з різних точок зору, залежно від контексту, в якому він використовується. Одна з основних характеристик міфу - це його символіка. Символи у міфах мають певну значущість та використовуються для передачі складних понять та ідей. Наприклад, в грецькому міфі про Прометея, орел символізує владу, а прив'язання Прометея до скелі - його страждання. Така символіка допомагає передати складні ідеї та концепти у зрозумілій формі. Метафорика є ще однією характеристикою міфу. Вона дозволяє передати абстрактні поняття у формі конкретних образів. Наприклад, в грецькому міфі про Афродіту, богиню краси та любові, її з'явлення з моря символізує виникнення прекрасного та чистого від часу [3, с. 34].

Важливо зазначити, що міфи мають не тільки символічну та метафоричну складові, але і культурну та історичну важливість. Вони допомагають зберігати та передавати історію та культуру певного народу. Крім того, міфи можуть відображати моральні та етичні принципи, що лежать в основі певної культури. Взагалі, міфи є важливим елементом культури та мають значення для розуміння та інтерпретації культурної та історичної спадщини народу. Вони допомагають утверджувати національну ідентичність та зберігати народні традиції. Крім того, міфи є джерелом натхнення для літератури, мистецтва та кіно, що відображається у великій кількості художніх творів.

У філології та культурології міф може бути розглянутий з різних точок зору, включаючи аналітичний, філософський, психологічний та історичний аспекти. Наприклад, аналітичний підхід до міфу зосереджується на розборі структури та символіки міфу, філософський - на розумінні філософських та етичних понять, які містяться в міфах, психологічний - на вивченні психологічних аспектів міфу, таких як архетипи та психологічні конфлікти, а історичний - на розумінні історичних та культурних контекстів, в яких були створені міфи. Отже, міф як розповідь або легенда, що містить символіку та метафорику, є важливим елементом культури та історії народу. Вивчення міфів з різних точок зору допомагає розуміти та інтерпретувати національну ідентичність, традиції та спадщину.

Історія - це наука про минуле, яка вивчає людську діяльність, що відбувалась в минулому, і розкриває її розвиток, зміни та взаємозв'язки між різними подіями та явищами. Історія досліджує події, які відбулися до теперішнього часу, включаючи культурні, соціальні, політичні, економічні та наукові відкриття [1, с. 68].

Вивчення історії дає можливість краще розуміти сучасний світ, його культуру, політику, економіку, технології, мистецтво та науку. Вона дає

можливість зрозуміти, як і чому людина досягла того, що маємо сьогодні, та показує шляхи розвитку людства в майбутньому. Історія розглядається як наука, оскільки вона базується на дослідженнях, зібраних доказах, аналізі документів, археологічних знахідках, мистецьких творах та інших джерелах. Вона дозволяє нам побачити нашу сучасність в контексті того, яким був світ в минулому, та зрозуміти, які події, явища та тенденції привели до сучасного світу. Історія також допомагає формувати наші ідеї, цінності та ідеали, оскільки вона показує, які події в минулому вплинули на суспільство та які принципи були визнані як важливі. Історія дає нам можливість навчитися від помилок минулого, запобігти повторенню помилок та навчитися ефективно протистояти проблемам та викликам сучасності.

Дослідження історії потребує використання різноманітних методів, таких як аналіз джерел, археологічні розкопки, статистичний аналіз, культурологічні дослідження та інше. Вивчення історії вимагає також вміння аналізувати та оцінювати інформацію, міркувати критично та робити висновки на основі доказів.

Історія має велике значення для розвитку суспільства та формування нашої свідомості. Вона дає нам можливість зрозуміти те, що ми є сьогодні, і побачити те, куди ми можемо рухатися у майбутньому. Історія має свою особливу мету - дослідження того, що відбувалось в минулому, і з'ясування причин та наслідків цих подій. Вона ставить перед собою завдання реконструювати минуле, описати і пояснити його, зрозуміти динаміку розвитку суспільства, дослідити взаємозв'язки між подіями, проаналізувати історичні процеси та з'ясувати їхні причини. Історія є дисципліною, яка досліджує людську діяльність, тому вона включає в себе такі галузі, як політична історія, економічна історія, соціальна історія, культурна історія, наука і технологічна історія, військова історія та інші. Кожна з цих галузей

досліджує окремий аспект людської діяльності, але вони всі мають спільну мету - вивчення того, що відбувалось в минулому.

Історія - це не просто збірка фактів і дат, але аналіз та інтерпретація цих фактів з метою зрозуміти сутність тих процесів, які відбувалися в минулому. Дослідження історії включає в себе роботу з архівними документами, вивчення матеріальних джерел, вивчення культурних та мистецьких проявів минулого, а також використання різноманітних інтерпретаційних підходів [15, с. 75].

Міф і історія - це дві різні форми народного свідомості, але вони взаємопов'язані між собою. Міф - це розповідь про події, які мали місце у далекому минулому і пов'язані з релігією, культурою та традиціями народу. Міфи передаються з покоління в покоління і завжди мали сильний вплив на світогляд, моральні цінності та поведінку людей. Міфи не обов'язково базуються на реальних подіях, але мають символічний характер та часто містять універсальну істину про людський досвід. Історія - це дисципліна, яка досліджує реальні події та явища, які відбувалися в минулому. Історія використовує об'єктивні методи дослідження та базується на архівних документах, матеріальних джерелах та наукових теоріях. Історія дозволяє зрозуміти процеси, які відбувалися в минулому та їхні наслідки на сучасність .

Хоча міф та історія це різні форми народного свідомості, вони взаємопов'язані між собою. Міфи можуть стати джерелом історичних подій та легенд, які передаються з покоління в покоління та мають великий вплив на культурну спадщину народу. Історія, у свою чергу, може допомогти в розумінні символічних та міфологічних елементів національної культури та традицій. Також, міф та історія можуть містити у собі різні інтерпретації подій та явищ, що сталися в минулому. У деякому випадковому читачеві може здатися, що міфи та історія є суперечливими поняттями, проте

насправді вони можуть доповнювати одне одного та створювати комплексну картину світу та культури народу. Наприклад, міфологічні перекази можуть допомогти розуміти історичні події та обставини, які призвели до тих чи інших подій. Історія ж, у свою чергу, може розкривати зв'язки та взаємодії між різними народами, культурами та релігіями, які вплинули на формування міфів [1, с. 75].

Отже, міф та історія не можна розглядати як протилежні поняття, адже вони взаємопов'язані та взаємодоповнюють одне одного. Міфи можуть стати частиною історичної спадщини народу та вплинути на його культуру, мистецтво, релігію та ідентичність. Історія, в свою чергу, може допомогти розкрити історичні факти та обставини, які призвели до формування міфів, та пояснити їхню символіку та значення.

Крім того, міф та історія можуть допомогти зрозуміти соціальні та культурні норми, які панують у даному народі чи спільноті. Міфи можуть відображати ідеали та цінності, які людина має приймати та дотримуватися, щоб бути частиною своєї спільноти. Історія, у свою чергу, може розкрити традиції, звичаї та культурні особливості певної групи людей, їхні звичаї та обряди, що дозволяє зрозуміти сутність цієї спільноти.

Таким чином, міф та історія є важливими елементами культурної спадщини народу, які допомагають зрозуміти та оцінити його історію, культуру та ідентичність. Обидва ці поняття можуть взаємодоповнюватися та створювати цілісну картину світу, в якому живе народ. Крім того, міф та історія мають різні функції. Міф може виконувати роль моральної підтримки, стимулювати розвиток духовності та моралі у народі. Водночас, історія може допомагати зберегти пам'ять про подвиги та досягнення предків, стимулювати патріотизм, спонукати до вивчення історії свого народу та культури [7, с. 113].

Загалом, міф та історія є важливими складовими культурного життя народу та можуть допомагати в розвитку духовності, моралі, ідентичності та патріотизму. Однак, при цьому важливо пам'ятати, що міф та історія є різними поняттями та мають різний характер, але вони можуть доповнювати одне одного та створювати комплексну картину культури та історії народу.

1.2 Міфи та їх вплив на людський світогляд

Міфи можуть впливати на наше світосприйняття та культурну ідентичність. Міфи можуть стати символами нашої культури, що сприяє формуванню національної свідомості та спільної ідентичності. Наприклад, міф про привида Києва. Привид Києва — міська легенда, пов'язана з персонажем українсько-російської війни, якого вважають українським пілотом-асом. Цей образ представляє загальну характеристику пілотів 40-ї бригади тактичної авіації. За легендою, Привид Києва був пілотом МіГ-29, який за перші 30 годин російського вторгнення в Україну здобув 6 повітряних перемог над Києвом. Йому вдалося збити 2 літаки Су-35, 2 літаки Су-25, а також по одному літаку Су-27 і МіГ-29.

Варто зауважити, що ця історія є легендою, яка набула популярності серед мешканців Києва під час конфлікту. Вона використовується як символ мужності та відданості українських пілотів, які захищали свою країну. Однак, важливо розуміти, що це не реальна історія, а всього лише частина народної уяви та підтримки. Міфи також можуть мати важливе значення для релігії та духовності. Релігійні міфи можуть бути основою вірувань та практик, а також впливати на наше світогляд і моральні переконання. У сучасному світі міфи також можуть використовуватися для комерційних цілей, наприклад, як маркетинговий інструмент для продажу товарів та послуг. Наприклад, легенда про фірмовий знак може стати

важливим елементом бренду та сприяти його розпізнаваності серед споживачів [6, с. 84].

Отже, міфи можуть впливати на різні аспекти нашого життя, включаючи культуру, релігію, політику, психологію та бізнес. Важливо мати на увазі, що міфи можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство, тому необхідно критично ставитися до їхнього розуміння та інтерпретації.

Міфи можуть впливати на сучасне суспільство у різні способи. Деякі з найбільш поширених впливів:

1. Культурна та ідентичнісна спадщина: Міфи можуть стати частиною культурної традиції та ідентичності нації чи етносу. Вони допомагають зберігати історію, мову, народні звичаї та цінності.

2. Формування світогляду: Міфи можуть впливати на світогляд людей, формуючи їхні уявлення про світ та їхнє місце в ньому. Вони можуть допомогти сформувати віру в ідеї, які стимулюють до дії та сприяють розвитку суспільства.

3. Політичний вплив: Міфи можуть бути використані для впливу на політичні процеси та підтримки певних ідеологій. Вони можуть допомогти виправдати певні політичні рішення та дії, або ж навпаки, сприяти розкриттю правди про ті чи інші події.

4. Вплив на емоційний стан: Міфи можуть створювати відчуття єдності та спільності у людей, що сприяє розвитку позитивного емоційного стану та зниженню рівня стресу.

5. Сприяння розвитку критичного мислення: Міфи можуть бути використані для стимулювання критичного мислення та сприяти розвитку наукового підходу до розуміння світу [8, с. 99].

Проте, міфи також можуть мати негативний вплив на сучасне суспільство, якщо вони використовуються для поширення неправдивої інформації, підтримки стереотипів та дискримінації. Важливо знати, що міфи не завжди є правдивими фактами і необхідно використовувати критичний підхід до їхнього розуміння та інтерпретації.

Крім того, деякі міфи можуть сприяти психологічній маніпуляції та контролю над суспільством, якщо вони використовуються владними структурами з метою збереження своєї влади або ж залучення підтримки до певної ідеології.

Наприклад, міф про надлюдські здібності певного лідера може бути використаний для утримання влади, незалежно від його реальних досягнень та результатів. Також міфи можуть використовуватися з метою формування негативних стереотипів щодо певних груп людей, що призводить до дискримінації та розділення суспільства. Отже, міфи можуть впливати на сучасне суспільство як позитивно, так і негативно. Важливо використовувати критичний підхід до їхнього розуміння та інтерпретації, а також розвивати критичне мислення, щоб не дозволяти неправдивим міфам контролювати наше розуміння світу.

Тема міфів є однією з найбільш обговорюваних тем в гуманітарних науках, таких як філософія, антропология, літературознавство та інші. Міф можна визначити як розповідь або історію, яка має певну символічну або алегоричну цінність, та використовується для пояснення явищ, подій або історичних фактів. Міфи можуть бути створені на основі реальних історичних подій, або ж мати уявну або фантастичну основу. Вони можуть розповідатися в усній або письмовій формі та передаватися з покоління в покоління. Іноді міфи можуть бути створені з метою пояснення певних явищ, що не мають реальних наукових пояснень, або ж для збереження культурної спадщини [2, с. 44].

1) Міфи можуть впливати на *індивідуальний світогляд людини*, оскільки вони можуть включати в себе різноманітні цінності, переконання, стереотипи, образи та ідеї про світ. Міфи можуть допомагати людині зрозуміти світ навколо себе, її власне місце в ньому та знайти свій шлях у житті.

Наприклад, міф про героя може впливати на індивідуальний світогляд людини, допомагаючи їй уявити свої можливості та досягнення, а також розуміти, які якості та вміння потрібні для досягнення успіху. Міфи також можуть впливати на індивідуальний світогляд через свою емоційну силу та здатність до зацікавлення та захоплення. Міф може стати способом релаксу та відпочинку від реальності, або ж допомогти людині знайти відповідь на питання, які її турбують. Однак, міфи також можуть мати негативний вплив на індивідуальний світогляд, якщо вони передають спотворені або невірні ідеї про світ. Наприклад, міф про виникнення расових стереотипів може призвести до дискримінації та нетолерантності. Отже, вплив міфів на індивідуальний світогляд залежить від того, які цінності та ідеї вони передають, та як люди сприймають та інтерпретують їх.

Крім того, міфи можуть впливати на індивідуальний світогляд, формуючи стереотипи та уявлення про різні групи людей. Наприклад, міф про жіночу слабкість та потребу в захисті може впливати на ідеї про ролі жінок у суспільстві, формуючи стереотипи про їхню непридатність для певних професій або рішень.

Міфи також можуть впливати через свої соціальні функції. Міф може слугувати засобом соціалізації, передаючи важливі цінності та норми поведінки. Наприклад, міф про героїчність може виховувати в людей мужність, відвагу та відданість. Також міфи можуть впливати на індивідуальний світогляд через свою здатність до зваблення та прихильності. Міф може викликати емоційну реакцію та захоплення, що

може впливати на поведінку людини. Наприклад, міф про героїчність може стати спонуканням до самовідданого діяння [4, с. 56].

Вплив міфів може бути досить значний, формуючи наше уявлення про світ та наші цінності. Найважливіше в такому впливі – це розуміння того, що міфи є не об'єктивною реальністю, а лише одним з можливих інтерпретацій дійсності, та не плутати їх з історичними фактами або науковими теоріями.

Додатково можна сказати, що міфи можуть впливати на індивідуальний світогляд через механізм самоідентифікації. Люди можуть ідентифікуватися з героями міфів, і таким чином відчувати близькість до важливих цінностей та ідеалів, які вони втілюють. Це може змінювати світогляд та переконання людини. Також важливо розуміти, що міфи можуть бути використані для політичних маніпуляцій та впливу на суспільство. Наприклад, політики можуть використовувати міфи про національну гордість для мобілізації національних настроїв та формування певного політичного курсу. Такі маніпуляції можуть бути досить ефективними, оскільки міфи можуть змінювати емоційний стан людини та викликати в ній бажання діяти певним чином [8, с. 11].

Вони мають важливий вплив на індивідуальний світогляд, але цей вплив може бути як позитивним, так і негативним. Для того, щоб уникнути негативного впливу міфів, важливо розвивати критичне мислення та здатність аналізувати інформацію, що нам надходить. Також важливо розуміти, що міфи не є об'єктивною реальністю, а лише одним з можливих інтерпретацій дійсності. Тому ми повинні бути обережними з тим, як ми використовуємо міфи в нашому світогляді та переконаннях.

2) Міфи відіграють важливу роль у формуванні *культурної та ідентичної спадщини*. Вони відображають традиції, цінності та спосіб життя предків, а також формують культурну ідентичність народу.

Вплив міфів на культурне та ідентичнісне наслідування може виявлятися у різних формах. Наприклад, міфи можуть стати джерелом ідеології, на основі якої формуються політичні та соціальні системи. Вони можуть також впливати на культурну спадщину народу, визначаючи її традиції, звичаї та релігійні вірування. Міфи також впливають на літературу, мистецтво та інші форми культури. Наприклад, міфи можуть стати джерелом натхнення для художників, письменників та композиторів, а також впливати на зміст та форму їх творів. Як відомо, наразі створюється манга про привида Києва. Такі міфи також можуть впливати на архітектуру, дизайн та інші галузі мистецтва. Міфи можуть також впливати на ідентичність народу, визначаючи його ставлення до інших народів, до своєї історії та традицій. Вони можуть формувати національну самоідентифікацію та лояльність до своєї культури та народу. Проте, міфи можуть призвести до конфліктів між народами, якщо вони визначають ставлення до інших народів у негативному ключі.

Крім того, міфи можуть впливати на розвиток науки та технологій. Наприклад, міфи про виникнення світу та людини можуть стимулювати інтерес до вивчення цих процесів, а також надихати на створення нових наукових теорій та гіпотез [11, с. 33].

Однак, міфи можуть також стати перешкодою для розвитку науки та технологій, якщо вони суперечать науковим фактам та знанням. Наприклад, міфи про створення світу за сім днів можуть суперечити еволюційній теорії, що може призвести до обмеження розвитку науки та технологій. Міфи можуть впливати на розвиток міжкультурного діалогу та співробітництва. Наприклад, міфи про культурні та ідентичні розбіжності можуть призвести

до зміцнення стереотипів і забобонів, що може ускладнювати взаєморозуміння та співпрацю між різними культурами. Однак, міфи також можуть стати мостом між культурами, якщо вони використовуються для обміну культурним досвідом та зміцнення взаєморозуміння.

Таким чином, міфи відіграють важливу роль у формуванні культурного та ідентичного спадщини, а також впливають на політичні, соціальні, культурні та наукові процеси. Важливо враховувати, що міфи можуть бути джерелом знань та натхнення, але необхідно аналізувати їх зміст та співвідносити з науковими фактами та знаннями.

3) Міфи можуть впливати на *політику* в різних аспектах. Вони можуть використовуватися для маніпулювання громадською думкою, формування політичних поглядів і переконань, а також визначення політичної поведінки.

Одним з найбільш поширених способів використання міфів у політиці є їх використання для створення образів і символів. Наприклад, політичні лідери можуть використовувати міфи про національну героїку, патріотизм або соціальну справедливість, щоб створити політичні образи, які відповідають певним політичним цілям. Крім того, міфи можуть використовуватися для впливу на підтримку або протистояння певним політичним ініціативам або реформам. Наприклад, міфи про загрозу національній безпеці можуть використовуватися для мобілізації громадської підтримки військових дій або розширення прав правоохоронних органів. Міфи також можуть бути використані для обґрунтування політичних рішень. Наприклад, міф про економічний процвітання може бути використаний для підтримки політичних рішень, спрямованих на зміцнення економіки країни [4, с. 67].

З іншого боку, міфи можуть бути використані для оспорювання політичних рішень або дій. Наприклад, міфи про корупцію в політичних колах можуть бути використані для звернення громадської уваги до цієї проблеми і підтримки політичних реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією. Отже, міфи можуть впливати на політику як і з зовнішнього, так і з внутрішнього боку. Вони можуть бути використані як інструмент для створення політичних образів, залучення підтримки та мобілізації громадськості, а також для оспорювання та критики політичних рішень і дій.

У багатьох країнах існують політичні міфи, які формують національну ідентичність і допомагають зберегти культурну спадщину. Такі міфи можуть включати історії про національних героїв, легенди про створення країни або традиції, пов'язані з культурою та релігією. Прикладом є міф про Степана Бандеру. У той же час, існують міфи, які можуть спричиняти конфлікти та розбрат між різними групами населення. Наприклад, міфи про національну перевагу можуть призвести до дискримінації проти інших етнічних груп. Тому важливо розрізняти міфи, які сприяють формуванню національної ідентичності та збереженню культурної спадщини, від міфів, які можуть викликати напруження та конфлікти.

В цілому, міфи мають значний вплив на політику і наші уявлення про світ навколо нас. Вони можуть створювати образи, формувати наші погляди і переконання, а також визначати нашу політичну поведінку. Тому важливо розуміти роль міфів у політиці і культурній спадщині, щоб забезпечити стійкий розвиток суспільства та збереження його ідентичності. Міфи можуть впливати на політику з різних сторін - від формування національної ідентичності до залучення громадської підтримки та мобілізації для підтримки політичних партій та кандидатів. [8, с. 5].

Один з прикладів того, як міфи можуть використовуватися в політиці, це створення образів політичних лідерів. Лідери можуть стати героями міфів, які формуються довкола їх життєвих історій. Наприклад, у США деякі президенти, такі як Авраам Лінкольн та Джон Кеннеді, стали героями національних міфів, пов'язаних з їх життям та діяльністю. Ці міфи допомогли зберегти спогади про цих лідерів та їхні досягнення, і стали складовою частиною національної ідентичності.

Також міфи можуть використовуватися для залучення підтримки та мобілізації громадськості. Політичні партії та кандидати можуть використовувати міфи, щоб створити емоційний зв'язок з виборцями та залучити їх до підтримки своїх політичних програм. Наприклад, український народ вірить у міф про Кобзаря, який символізує боротьбу за волю та незалежність України, і цей міф може використовуватися для мобілізації громадськості на підтримку української державності та культурної спадщини.

З іншого боку, міфи можуть використовуватися для оспорювання та критики політичних рішень та дій. Наприклад, використання міфу про корупцію в політиці може стати інструментом для підвищення громадської свідомості та мобілізації громадськості на боротьбу з корупцією та вимогу чесних та прозорих політичних процесів.

Крім того, міфи можуть бути використані для формування політичних наративів та ідеологій. Політичні наративи є важливим інструментом для формування уявлень про суспільство, його проблеми та шляхи їх вирішення. Міфи можуть стати основою для створення таких наративів та ідеологій. Наприклад, ідеологія комунізму використовувала міфи про рівність та справедливість, щоб створити політичний наратив про боротьбу з соціальною нерівністю та експлуатацією. Міфи можуть також бути використані для формування образу інших країн та народів, що може

мати вплив на зовнішню політику. Наприклад, міф про «дикого» та «нецивілізованого» сходу використовувався в Європі протягом століть, щоб управляти відносинами з країнами Азії та Близького Сходу. В цілому, міфи можуть впливати на політику на багато різних рівнях, від формування національної ідентичності до залучення підтримки та мобілізації громадськості. Використання міфів може мати як позитивний, так і негативний вплив на політику, залежно від того, як вони використовуються та який є їхній зміст.

4) Міфи мають значний *емоційний вплив на людей*. Вони можуть викликати сильні емоції, такі як радість, страх, гнів, тугу та багато інших. Це стосується як позитивних, так і негативних міфів.

Позитивні міфи можуть створювати відчуття співприналежності та сили у громадськості, а також можуть викликати емоції радості, вдячності та надії. Наприклад, міф про «американську мрію» створив відчуття можливості та надії у багатьох людей, що можуть досягти успіху та процвітання в Америці, незалежно від їхнього походження чи соціального статусу.

Негативні міфи можуть створювати відчуття страху, непокою та гніву у людей, особливо коли вони використовуються для обґрунтування недемократичних або насильницьких дій. Наприклад, міф про «іншого», що зображує інші культури або нації як небезпечні або неприродні, може викликати страх та ворожість у громадськості, що може призвести до насильства та конфліктів. Міфи можуть також викликати емоції відповідно до того, які цінності та ідеї вони передають. Наприклад, міф про героїчність та відданість може викликати почуття поваги та вдячності, тоді як міф про беззаконня та байдужість може викликати почуття обурення та невдоволення [1, с. 80].

Міфи можуть впливати на емоційний стан людей різними способами. Деякі міфи можуть створювати відчуття страху, невпевненості або тривоги. Це може бути використано як засіб контролю над людьми, особливо якщо міфи пов'язані з загрозами або небезпеками. З іншого боку, міфи можуть також викликати позитивні емоції, такі як віра, надія, спокій і задоволення. Міфи про героїв, які перемагають зло і захищають світ від небезпеки, можуть зміцнювати віру в те, що добро завжди перемагає зло. Це може допомогти людям відчувати себе більш безпечними і захищеними в світі, де є багато небезпек і загроз.

Однак, коли міфи стають надто повною реалізму або коли люди вірять їм беззаперечно, це може призвести до серйозних емоційних проблем. Наприклад, міф про ідеальну красу може спричинити негативні емоції у тих, хто не відповідає стандартам краси. Або ж міф про непереможну владу може зробити людей відчувати себе безсилими і безнадійними. Вони можуть впливати на емоційний стан людей як позитивно, так і негативно. Важливо вміти розрізняти міфи, які можуть допомогти людям відчувати себе краще і зміцнювати їхню віру в добро, від міфів, які можуть призводити до негативних наслідків для емоційного стану людей.

Сьогодні міфи продовжують впливати на емоційний стан людей, особливо в епоху інформаційних технологій, коли вони можуть бути швидко і легко поширені через соціальні медіа і інтернет. Наприклад, фейкові новини та конспірологічні теорії з часом можуть перетворитися на міфи, які викликають сильні емоції і впливають на світогляд та поведінку людей. [11, с. 42].

Також міфи можуть використовуватися в рекламі і маркетингу для створення емоційного зв'язку зі споживачами. Наприклад, використання образів з міфів може сприяти побудові позитивного іміджу продукту або

бренду. З іншого боку, деякі міфи можуть викликати негативні емоції, такі як страх або нетерпіння. Наприклад, міф про загрозу від іноземців або інших груп може сприяти поширенню расистських або ксенофобських установок [8, с. 104].

Отже, міфи можуть мати різноманітний вплив на емоційний стан людей, залежно від того, як вони використовуються і які емоції вони викликають.

5) Міфи можуть бути корисними для *стимулювання критичного мислення та сприяти розвитку наукового підходу до розуміння світу*. Нижче наведено декілька способів, як це може бути зроблено:

- Аналіз міфів: Це може бути корисним для студентів та дослідників, щоб вони могли проаналізувати різні міфи та визначити, як вони пов'язані з наукою. Наприклад, міфи про походження світу можуть бути аналізовані, щоб зрозуміти, як вони були використані для пояснення природних явищ та як ці пояснення відрізняються від сучасної наукової теорії.
- Розвиток критичного мислення: Аналіз міфів може також допомогти стимулювати критичне мислення та розвиток наукового підходу до розуміння світу. Наприклад, студенти можуть запитувати, які фактичні докази підтверджують міф та чи існує можливість його спростування.
- Розвиток культури наукового мислення: Міфи можуть бути використані для розвитку культури наукового мислення, в тому числі залучення до обговорення та дослідження теорій та гіпотез, що їх підтримують. Це може бути корисним для розуміння того, як наука працює та які підходи вона використовує для пошуку відповідей на складні питання.

- Розвиток культурного розуміння: Міфи можуть бути використані для розвитку культурного розуміння та збагачення знань про різні культури. Це може бути корисним для формування поваги до інших культур та поглядів, а також для розуміння того, як культури використовуються та орієнтуються на різні міфи для пояснення світу та своєї історії.

- Розробка ідей: Міфи можуть служити джерелом інспірації для розробки нових ідей та концепцій. Наприклад, міф про Прометея, який украв вогонь від богів, може бути використаний як метафора для відображення інновацій та пошуку нових рішень.

- Визначення місця науки в культурі: Аналіз міфів може допомогти визначити місце науки в культурі та її відношення до інших форм знання та релігійних переконань. Це може бути корисним для розуміння того, як наука сприймається в різних культурах та які виклики виникають у зв'язку з цим.

Отже, міфи можуть бути корисними для стимулювання критичного мислення та сприяти розвитку наукового підходу до розуміння світу. Аналіз міфів може допомогти розкрити їх сутність та взаємозв'язок з наукою, а також сприяти формуванню культурного розуміння та розвитку нових ідей.

1.3. Присвоєння чужої історії

Присвоєння чужої історії - це коли людина або група людей заявляють про досягнення, які належать іншим людям або народам. Це може стосуватися різних аспектів історії, таких як винахідництво, дослідження, культурні досягнення, воєнні перемоги та інше.

Прикладом присвоєння чужої історії може бути спроба підробки або перекручення фактів щодо авторства творів. Такі випадки мали місце в історії мистецтва, коли творці присвоювали собі авторство за твори,

створені іншими людьми. Наприклад, італійський майстер Мікеланджело Буонароті вважався автором багатьох скульптур, хоча він фактично не мав ідеї чи планування їх створення, а просто завершував незавершені проекти інших майстрів.

Ще одним прикладом може бути володіння чужою територією або населенням. Наприклад, в історії колонізації було багато прикладів, коли європейські колоністи присвоювали собі землі та ресурси корінних народів Америки та Африки, нехтували їх правами та виводили з життя.

У світі політики може бути також присвоєння чужих досягнень або ідей. Наприклад, коли один політик запозичує ідеї або пропозиції з програми свого опонента та включає їх до своєї програми, заявляючи, що вони його власні.

Присвоєння чужої історії може мати важливі наслідки для розуміння історії та культур. Важливо зберігати історичну правду та визнавати заслуги та досягнення інших народів та індивідуальних осіб. Це допомагає зберегти культурну різноманітність та підвищувати повагу до інших культур і людей. Це може бути пов'язане з прагненням до влади, багатства, слави або престижу. Наприклад, коли людина чи група людей прагнуть заявити про свої досягнення та стати відомими на міжнародній арені. Це може призвести до того, що історія стає інструментом для досягнення особистих цілей, а не для передачі правдивої історії [10, с. 35].

Захист історичної правди та заслуг інших народів і індивідуальних осіб може бути здійснений через різні методи. Один з них - це вивчення та дослідження історії та культури інших народів, щоб показати їх внесок у світову історію. Інший метод - це просування розуміння інших культур та співпраця з ними для збагачення своєї культурної спадщини.

В цілому, присвоєння чужої історії є негативним явищем, яке може призвести до порушення прав людей та руйнування культурної спадщини. Збереження історичної правди та визнання досягнень інших народів та осіб є важливим кроком до побудови глобальної співпраці та розуміння.

Існує багато прикладів, коли люди присвоювали собі чужі історії в глобальному масштабі. Ось кілька з них:

- Яскравим прикладом є Христофор Колумб - італійський мореплавець, який відомий як відкривач Америки. Але, на жаль, він також відомий своїм присвоєнням собі заслуг за відкриття, які він насправді не здійснював.

Наприклад, багато людей вірять, що Колумб був першим європейцем, який перетнув Атлантичний океан і відкрив Америку. Проте, це не є повністю правдою. Відомо, що вікінг Лейф Ейріксон дістався до Північної Америки більше, ніж за 400 років до Колумба, але його відкриття було маловідомим і не отримало широкого визнання.

Крім того, Колумб також присвоїв собі заслугу за відкриття Індійського океану, хоча цей океан вже був відомий європейцям завдяки мореплавцям, які обійшли Африку, наприклад, Васко да Гама.

Історики також зазначають, що Колумб перекручував факти, щоб збільшити свої заслуги. Він заявляв, що він бачив знаки на землі, які свідчили про наявність суходолу на заході, і що він був першим, хто здійснив такий великий перетин океану. Однак, деякі історики вважають, що це можуть бути просто перебільшення, які Колумб використовував для просування своєї кар'єри.

У загальному, Колумб присвоював собі заслуги за відкриття, які він не здійснював, і перекручував факти, щоб підвищити свої досягнення. Це стало причиною конфліктів з іншими мореплавцями і дослідниками свого

часу, які також бажали здобути славу та багатство. Крім того, ці присвоєння та перекручення фактів призвели до неправильного подання історії, що має вплив на сучасне розуміння культур та народів, які перебували в Америці перед прибуттям європейців. Наприклад, коли Колумб прибув до Америки, помилково вважав, що він знаходиться в Індії, тому і назвав корінних жителів «індіанами», що стало широко вживаним терміном до сьогодні. Це призвело до неправильного сприйняття корінних народів Америки та їх культури, а також до незаконного захоплення їх земель та ресурсів європейськими колоністами.

Отже, Колумб не єдиний, хто присвоював собі заслуги за відкриття та дослідження. Такі випадки були й у інших сферах, наприклад, в науці та технології, коли винахідники часто заявляли про свої досягнення, не згадуючи про попередні розробки та дослідження в цій галузі. Це показує, як важливо зберігати історичну правду та не перекручувати факти, щоб уникнути негативних наслідків в майбутньому.

- Колоніальна історія досить часто присвоює історії корінних народів. Наприклад, коли Європейські колонізатори зайшли на територію, яка зараз відома як Австралія, вони назвали її «ною Голландією». Це привело до того, що історія корінних австралійців була замінена історією європейських користувачів, які присвоїли собі територію та назву.

Колоніальна історія, як правило, присвоює історію корінних народів, вказуючи на їхню «відсталість», «нецивілізованість» та «невідповідність» європейським стандартам. Це робиться для того, щоб легітимізувати колонізацію та експлуатацію корінних народів, а також для створення надійної бази для колоніального проекту [10, с. 150].

Колоніальні влади та їхні представники намагалися знищити або забути традиційні знання, культуру та історію корінних народів. Вони вважали, що їхні традиції та культура є менш цінними порівняно з європейською культурою. Це призвело до втрати багатьох важливих аспектів історії та культури корінних народів.

Колоніальна влада часто використовувала історію корінних народів для своїх власних цілей. Наприклад, вони могли перекручувати історію, щоб виправдати свої колоніальні дії. Історія корінних народів могла використовуватися як засіб збільшення експлуатації їхніх ресурсів та робочої сили.

В наш час, з розвитком науки та інших форм знання, корінні народи стали активно вивчати свою історію та культуру і висувати її на передній план. Зараз дослідники з усього світу працюють над тим, щоб розкрити історію та культуру корінних народів, що була забута або знекорінчена під час колонізації. Це допомагає зберегти цінність та різноманітність світу, зберегти культурну спадщину корінних народів та повернути їм гідність, яку вони втратили під час колонізації. Крім того, дослідники корінних народів активно працюють над відновленням наукових та історичних номенклатур, щоб дати корінним народам можливість називати себе за своїм власним іменем та історією. Це допомагає відновити гідність корінних народів та їхню самоідентифікацію.

Загалом, важливо пам'ятати, що історія корінних народів не повинна бути забута чи знекорінчена. Навпаки, вона повинна бути вивчена та відновлена для того, щоб зберегти та відновити культурну спадщину та гідність корінних народів. Крім того, поважання та визнання історії та культури корінних народів допоможе побудувати більш справедливе та рівноправне суспільство для всіх людей.

Ці приклади показують, що присвоєння історій інших людей може мати місце у будь-якій сфері життя, і важливо бути уважними та шанувати історії інших людей.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНА ТА РОСІЯ: СКЛАДНІСТЬ ВІДНОСИН ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

2.1 Відносини між Україною та Росією

Конфлікт між країною та роSSією є складним та багатограним, і його причини та наслідки можна розглядати з різних історичних та політичних перспектив.

Конфлікт має глибоке коріння в сучасній історії двох країн. Незважаючи на довгу історію співпраці, послідовні конфлікти призвели до ескалації напруженості між двома країнами. Останніми роками конфлікт, що триває, ускладнюється постійно зростаючою поширеністю фейків, пропаганди, дезінформації та неправдивих наративів. Розповсюдження цих фейків, розповсюдження та пропаганди загострило існуючі розбіжності між росією та Україною, що ускладнює вирішення цього давнього конфлікту.

2.1.1 Період до СРСР

Однією з ключових причин конфлікту є історична зв'язаність України та Росії, яка була започаткована ще у середньовічні часи, коли території сучасної України були складовою частиною Київської Русі. Протягом історії Україна та Росія були пов'язані міцними зв'язками, такими як економічні, культурні та релігійні зв'язки.

Спільна спадщина двох країн сягає більш ніж тисячі років у той час, коли Київ, нинішня столиця України, був центром першої слов'янської держави, Київської Русі, батьківщини як України, так і Росії. У 988 році Володимир Великий, новгородський князь-язичник і великий князь Київський, прийняв православну віру і хрестився в кримському місті

Херсонесі. З цього моменту російський лідер Володимир Путін нещодавно заявив: «Росіяни та українці — це один народ, єдине ціле».

Проте протягом останніх 10 століть Україна неодноразово була поділена на частини конкуруючими державами. Монгольські воїни зі сходу завоювали Київську Русь у XIII столітті. У 16 столітті польські та литовські війська вторглися із заходу. У XVII столітті війна між Річчю Посполитою та Російським царством привела землі на схід від Дніпра під контроль російської імперії. Схід став називатися «Лівобережною» Україною; землі на захід від Дніпра, або «Правобережжя», перебували під владою Польщі.

Понад століття потому, у 1793 році, Правобережна Україна була анексована Московською імперією. Протягом наступних років політика, відома як русифікація, забороняла використання та вивчення української мови, а на людей тиснули, щоб вони переходили в російську православну віру.

Україна зазнала найбільших травм у XX столітті. Після комуністичної революції 1917 року Україна була однією з багатьох країн, які воювали у жорстокій громадянській війні, перш ніж у 1922 році була повністю поглинена Радянським Союзом. На початку 1930-х років, щоб змусити селян вступати в колгоспи, радянський лідер Йосип Сталін організував голодомор, який призвів до голодної смерті мільйонів українців. Після цього Сталін переселив велику кількість росіян та інших радянських громадян — багато з них не вміли розмовляти українською та мало зв'язків із регіоном — щоб допомогти відновити населення сходу.

Східне населення, як правило, більш російськомовне та православне, тоді як частина західного є більш україномовною та католицькою.

2.1.2 Вихід з СРСР

Історія Взаємини між Україною та Росією характеризуються багатьма конфліктами та напруженістю. Один з найважливіших конфліктів між ними виник під час розпаду Радянського Союзу у 1991 році, коли Україна вийшла з союзу та стала незалежною державою. Це призвело до зміни геополітичної ситуації в регіоні та появи нових відносин між Україною та Росією.

Процес об'єднання країни виявився складним завданням. По-перше, «почуття українського націоналізму не таке глибоке на сході, як на заході», - зазначає колишній посол в Україні Стівен Пайфер. Перехід до демократії та капіталізму був болісним і хаотичним, і багато українців, особливо на сході, прагнули до відносної стабільності попередніх епох.

Після розпаду Радянського Союзу Україна стала незалежною державою і отримала третій за величиною ядерний арсенал у світі, а також значні засоби для його розробки та виробництва. Країна мала 130 міжконтинентальних балістичних ракет (МБР) УР-100Н з шістьма боєголовками кожна, 46 міжконтинентальних балістичних ракет РТ-23 «Молодець» з десятьма боєголовками кожна, а також 33 важкі бомбардувальники. Загальна кількість боєголовок на території України становила близько 1700. Незважаючи на те, що Україна мала фізичний контроль над зброєю, вона не мала оперативного контролю, оскільки залежала від Росії щодо контролю за дозвільними діями через електронні зв'язки та російську систему командування та управління. У 1992 році Україна добровільно згодилася вивести понад 3000 одиниць тактичної ядерної зброї.

Після підписання Будапештського меморандуму про гарантії безпеки в 1994 році між США, Великою Британією та Росією, а також подібних угод з Францією та Китаєм, Україна згодилася знищити залишок своєї ядерної зброї та приєднатися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ). Меморандуми, підписані в Patria Hall у Будапештському конференц-центрі за участю посла США Дональда М. Блінкена та інших

делегатів, забороняли Російській Федерації, Сполученому Королівству та Сполученим Штатам погрожувати або використовувати військову силу чи економічний тиск проти України, «крім випадків самооборони або відповідно до Статуту ООН». До 1996 року Україна передала Росії всі стратегічні боєголовки радянського періоду.

2.1.3 Крим, Севастополь і поділ Чорноморського флоту

Конфлікт між Україною та Росією щодо Чорноморського флоту та Севастополя був однією із основних суперечок в перші роки незалежності. Після отримання Україною незалежності, вона стала власницею Чорноморського флоту та важливих військових баз, зокрема Севастополя на Кримському півострові. Проте, Росія також вважала себе правомочною спадкоємицею радянської влади і претендувала на контроль над флотом та Севастополем.

Виникло багато суперечок і напруженостей у вирішенні цього питання. Єльцин підтримував РФ у їхніх претензіях, але Україна вважала передачу Криму Росією у 1954 році нелегітимною, що було оскаржено українським парламентом. Навіть Севастопольська міська рада проголосувала за приєднання до Росії, хоча ця дія не отримала підтримки з боку Росії.

Після тривалих переговорів і конфліктів, у 1997 році були досягнуті домовленості. Україна та Росія підписали договір про розділ Чорноморського флоту, за яким флот було поділено пополам. Крім того, Росія отримала право орендувати деякі військово-морські бази в Севастополі до 2017 року (подовжене до 2042 року за домовленістю в Харківському пакті). Додатково, був підписаний Договір про дружбу, який закріпив принципи стратегічного партнерства, визнання непорушності кордонів, повагу до територіальної цілісності та зобов'язання обох країн не використовувати свою територію для вчинення шкоди один одному.

2.1.4 Економіка

Україна та Росія також зіткнулися великим конфліктом щодо постачання енергоресурсів через територію України, через яку проходили нафто- та газопроводи, з'єднуючи Радянський Союз та Західну Європу.

Україна раніше мала заборгованість перед Росією за газ, але її було погашено шляхом передачі частини наявної ядерної зброї, спадщини після СРСР, до якої належали стратегічні бомбардувальники Ту-160.

Російський вплив на експорт України зменшився з частки 26,2% у 1997 році до близько 23% у 1998-2000 роках, проте частка імпорту з Росії залишалася стабільною на рівні 45-50%. Росія була важливим торговельним партнером України, становлячи від третини до половини її загального зовнішнього обороту. Енергетична залежність від Росії була особливо великою, оскільки до 75% споживаного газу та близько 80% нафти надходило з неї.

Україна також була залежною від Росії щодо експорту. Росія була головним ринком для українських товарів, таких як чорні метали, сталеві листи і труби, електричні машини, верстати, продукти харчування і хімічна промисловість. Більшість українських товарів з високою доданою вартістю були спрямовані на російський ринок.

Після втрати старих ринків у 1997 році, в Україні виробництво промислових товарів, таких як промислові машини з цифровими системами керування, телевізори, магнітофони, екскаватори, легкові та вантажні автомобілі, значно зменшилось. У той же час, Росія стала одним із найбільших інвесторів в українську економіку, вклавши \$150,6 млн з загальної суми \$2,047 млрд прямих іноземних інвестицій, які Україна отримала до 1998 року, роблячи Росію четвертим за розміром інвестором після США, Нідерландів та Німеччини.

2.1.5 Двохтисячні

Відносини між Україною та Росією протягом багатьох років були складними та напруженими. Після президентських виборів 2004 року, які викликали суперечки щодо результатів, стосунки з Росією стали предметом уваги та обговорень.

У період президентства Леоніда Кучми в останні роки його правління відносини з Росією покращилися. Були підписані кілька угод та здійснено співпрацю в енергетичній сфері, кордонах та морському флоті. Однак при приході до влади Віктора Ющенка знову виникли проблеми, зокрема через суперечки у газовій співпраці, зростаючу співпрацю України з Європейським Союзом та бажання вступити до НАТО.

Ставлення до Росії в Україні значно розрізняється залежно від регіону. Східні та південні регіони, де проживає багато російськомовного населення та російська діаспора, підтримують тісніші відносини з Росією. Однак центральні та західні регіони, які ніколи не були частиною імперської Росії, відносяться до зв'язків з Росією та Радянським Союзом більш критично.

У Росії немає такого регіонального розрізнення щодо думки про Україну. Однак загальний настрій в Росії змінився, коли Україна почала наближатися до Європейського Союзу та НАТО. Це стало причиною падіння сприйняття України в Росії, хоча президент України Віктор Ющенко намагався заспокоїти Росію та заявив, що вступ до НАТО не є антиросійським актом, а президент Росії Володимир Путін висловив підтримку членства України в Європейському Союзі. Також суспільна дискусія в Україні щодо статусу російської мови та газовий конфлікт 2009 року сприяли загостренню відносин. Статус російського Чорноморського флоту в Севастополі також залишався джерелом конфлікту та напруженості.

2.1.6 Другий уряд Тимошенко

У лютому 2008 року Росія односторонньо вийшла з українсько-російської міжурядової угоди про Головний центр попередження про ракетний напад, укладеної в 1997 році. Це стало наслідком загострення відносин між Україною та Росією під час російсько-грузинської війни. Україна підтримувала Грузію, що призвело до конфлікту з Росією, яка мала претензії до поставок зброї до Грузії. Крім того, нові українські правила для російського Чорноморського флоту щодо отримання попереднього дозволу на перетин українського кордону також спричинили напруженість.

Ці розбіжності між Україною та Росією щодо Грузії та відносин викликали політичну кризу в Україні, яка призвела до падіння коаліційного уряду у вересні 2008 року. Після цього коаліцію відновлено з новим партнером по коаліції. Суперечки щодо російської військової присутності в Криму також стали проблемою.

У жовтні 2008 року прем'єр-міністр Росії Володимир Путін звинуватив Україну в постачанні зброї до Грузії під час війни, але Україна заперечила це звинувачення. Генпрокурор України підтвердив, що українські військові не брали участі у конфлікті та не надавали допомогу Грузії.

Україна подала заявку на вступ до НАТО, але Росія виступала проти такого кроку. Виступ президента Росії Володимира Путіна на саміті Ради Росія-НАТО в Бухаресті в 2008 році свідчив про його стурбованість етнічними росіянами, які проживають в Україні, і його заклик до партнерів по НАТО діяти розсудливо. Також були звинувачення, що Путін висловив сумніви щодо територіальної цілісності України.

На початку 2009 року між Україною та Росією виникла суперечка щодо цін на природний газ, що призвело до закриття експорту російського газу через Україну. Під час цього конфлікту, прем'єр-міністр Росії Володимир Путін заявив про неспроможність українського політичного

керівництва вирішити економічні проблеми та висловив звинувачення у високій криміналізації української влади.

У цей період російські ЗМІ, за вказівкою Кремля, негативно зображували Україну як агресивну та жадібну державу, яка співпрацює з ворогами Росії та використовує дешевий російський газ. Багато карикатур, розмовних ток-шоу, приколів у «Вконтакте» на росії.

Також, були випадки, коли російські посадовці висловлювали недружні та ворожі заяви щодо України. Наприклад, президент Росії Дмитро Медведєв звинувачував президента України Віктора Ющенка у погіршенні відносин та антиросійській позиції української влади.

У свою чергу, українські посадовці реагували на такі заяви з критикою та обвинуваченнями Росії у відповідальності за загострення відносин.

Крім того, аналітики вважали, що звернення Медведєва було спрямоване на вплив на вибори президента України у 2010 році.

У той же період відбулися дипломатичні переговори та спроби поліпшити економічні відносини між Росією та Україною, але ситуація залишалася напруженою, і відносини не досягли значного покращення.

Згодом, міністри закордонних справ обох країн висловлювали бажання переважати економічними питаннями та розвивати спільні підприємства.

Ці події свідчили про складність взаємин між Росією та Україною у цей період та напружену політичну та економічну ситуацію.

2.1.7 Президентство Віктора Януковича

За словами Тараса Кузьо, Віктор Янукович був найбільш проросійським і неорадянським президентом з усіх обраних в Україні. З моменту свого обрання він виконав усі вимоги, викладені президентом Росії

Дмитром Медведевим у його листі до колишнього президента Віктора Ющенка в серпні 2009 року.

22 квітня 2010 року президенти Віктор Янукович і Дмитро Медведев підписали угоду про оренду російської військово-морської бази в Севастополі на 25 років в обмін на пільгові поставки природного газу в розмірі 100 доларів за 1000 кубометрів. Договір про продовження оренди був дуже суперечливим як в Україні, так і за її межами.

17 травня 2010 року президент Дмитро Медведев прибув до Києва з дводенним візитом. Під час візиту Медведев сподівався підписати угоди про співпрацю в «міжрегіональних і міжнародних проблемах», повідомляє РІА Новини(російські). Про це також повідомив перший віце-прем'єр-міністр Андрій Ключев на офіційному запиті у Верховній Раді. За інформацією деяких інформаційних агентств, головною метою візиту було врегулювання розбіжностей у російсько-українських енергетичних відносинах після того, як Віктор Янукович домовився про часткове злиття «Газпрому» та «Нафтогазу». Окрім злиття державних газових компаній, ведуться розмови й про злиття атомної енергетики.

І президент Росії Дмитро Медведев, і прем'єр-міністр Росії Володимир Путін заявили, що помітили значне покращення відносин після президентства Віктора Януковича.

14 травня 2013 року невідомий ветеран невідомих спецслужб Сергій Разумовський, лідер Всеукраїнської асоціації бездомних офіцерів, який проживає в Україні під українським прапором, закликав до створення українсько-російської міжнародної добровольчої бригади на підтримку уряду Башара Асада в Сирії для боротьби з повстанцями. Однією з причин, чому Розумовський хотів створити такі бригади, було те, що він відчував, що уряд України не підтримує свій офіцерський корпус. У зв'язку з цим

Розумовський мав намір подавати документи на громадянство Сирії. Деякі джерела стверджують, що він був кремлівським провокатором.

17 липня 2013 року біля російського узбережжя Азовського моря, яке вважається внутрішніми водами як Росії, так і України, патрульний катер російської берегової охорони зіткнувся з українським рибальським судном. Четверо рибалок загинули, а одного затримала російська влада за звинуваченням у браконьєрстві. За словами вцілілого рибалки, їх човен протаранили росіяни, а також обстріляли рибалок, а російські правоохоронні органи стверджують, що це браконьєри намагалися врізатися в патрульний корабель. Міністр юстиції України Олена Лукаш визнала, що Росія не має юрисдикції щодо переслідування затриманого громадянина України.

За словами дружини вцілілого рибалки, український консул у Росії був дуже пасивним у наданні будь-якої підтримки з цього приводу. Очікувалося, що вцілілого рибалку відпустять в Україну до 12 серпня 2013 року, однак прокуратура Росії вирішила залишити українця в РФ. Ще один інцидент стався на кордоні між Белгородською та Луганською областями, коли явно нетверезий російський тракторист разом із двома друзями вирішив перетнути кордон з Україною 28 серпня 2013 року. На відміну від інциденту на Азові місяцем раніше, 17 липня 2013 року, держава Прикордонна служба України передала громадян Росії прямо владі РФ. Трактор Білорусь вилучили та передали Міністерству доходів і зборів.

2.1.8 Економічна інтеграція та Євромайдан

У 2013 році Україна знаходилася в складному політичному контексті, коли постало питання про її вибір між Європейським Союзом та Росією. Уряд України прагнув отримати статус спостерігача в Митному союзі, очолюваному Росією, Білоруссю та Казахстаном, а також досягти угоди про асоціацію з ЄС.

Проте, ці прагнення спричинили напруженість у відносинах з Росією. У серпні 2013 року Росія припинила імпорту з України, що було сприйнято деякими політиками як початок торговельної війни з метою завадити Україні підписати угоду з ЄС. Російські посадовці спочатку не вірили в успіх угоди про асоціацію та сумнівалися у здатності України до її виконання.

У вересні 2013 року Росія попередила Україну про можливі негативні наслідки, якщо вона підпише угоду з ЄС. Російські посадовці загрожували фінансовою катастрофою та навіть розвалом держави. Були введені обмеження на імпорту українських товарів, а радник президента Росії навіть не виключав можливості зародження сепаратистських рухів на сході та півдні України.

У листопаді 2013 року президент України Віктор Янукович призупинив підготовку до підписання угоди з ЄС і замість цього обрав зближення з Росією. Внаслідок цього, на тлі масових протестів у країні, було укладено угоду з Росією про фінансову допомогу та знижку на ціни на природний газ. Критики стверджували, що зміни в російських митних правилах стосовно імпорту з України перед підписанням угоди були спробою Росії завадити Україні підписати угоду з ЄС.

2.1.9 Анексія Криму та війна на сході України

Кримська криза 2014 року розгорнулася в Автономній Республіці Крим після лютневої української революції 2014 року, під час якої уряд президента України Віктора Януковича було повалено.

Протести влаштували групи переважно етнічних росіян, які виступали проти подій у Києві та хотіли тісних зв'язків або інтеграції з Росією на додаток до розширення автономії чи можливої незалежності Криму. Інші групи, зокрема кримські татари, протестували на підтримку революції. 27 лютого військові без розпізнавальних знаків у масках

захопили низку важливих будівель у Криму, зокрема будівлю парламенту та два аеропорти. В облозі Верховна Рада Криму відправила у відставку уряд автономії та змінила голову Ради міністрів Криму Анатолія Могильова на Сергія Аксьонова.

Україна звинуватила Росію у втручанні у внутрішні справи України, а російська сторона офіційно заперечувала такі звинувачення. У відповідь на кризу український парламент звернувся до підписантів Будапештського меморандуму з проханням підтвердити свою відданість принципам, закріпленим у політичній угоді, а також попросив провести консультації з Україною для послаблення напруженості. 1 березня російський парламент без оголошення війни надав президенту Володимиру Путіну повноваження на застосування військової сили в Україні. Того ж дня виконуючий обов'язки президента України Олександр Турчинов визнав неконституційним призначення прем'єр-міністра Криму. Він сказав: «Ми розцінюємо поведінку Російської Федерації як пряму агресію проти суверенітету України!»

У середині березня, після нелігітимного місцевого референдуму, росія визнала Крим суверенною державою та приступила до формальної анексії півострова. Міністерство закордонних справ України викликала тимчасового керівника роSSiї в Україні для вручення ноти протесту проти визнання Росією Республіки Крим та її подальшої анексії. Через два дні Верховна Рада засудила договір і назвала дії Росії «грубим порушенням міжнародного права».

Україна відповіла санкціями проти роSSiї, а також внесла в чорний список і заморозила активи багатьох фізичних і юридичних осіб, причетних до анексії. Україна почала кампанію щодо відмови від купівлі російських товарів та інших країн, які підтримують позицію України (наприклад, Європейський Союз, Норвегія, Ісландія, Швейцарія, Ліхтенштейн, Албанія,

Чорногорія, США, Велика Британія, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Японія, тощо) дотримувалися аналогічних заходів. Росія відповіла аналогічними заходами проти України та її прихильників, але публічно не оприлюднила перелік осіб чи організацій, до яких введені санкції.

19 березня 2014 року всі Збройні сили України (на той момент оточені на своїх базах солдатами без розпізнавальних знаків) були виведені з Криму. 8 квітня 2014 року між Росією та Україною було досягнуто домовленості про повернення інтернованих суден в Україну та «про виведення невідомої кількості українських літаків, захоплених у Криму». Росія повернула 35 кораблів, які були конфісковані під час її анексії Криму, але в односторонньому порядку призупинила повернення матеріалів ВМС України з Криму в Україну після того, як Україна не продовжила односторонньо оголошене припинення вогню 1 липня 2014 року під час війни на Донбасі. Таким чином, шістнадцять малих кораблів повернулися в Україну.

27 березня 2016 року Дмитро Козак був призначений для значного зміцнення соціально-політичних та економічних зв'язків Криму з Росією.

14 квітня президент Росії Путін оголосив, що він відкриє рублевий рахунок у банку «Росія» і зробить його основним банком у нещодавно анексованому Криму та надасть йому право обслуговувати платежі на російському оптовому ринку електроенергії вартістю 36 мільярдів доларів, що дало банку 112 мільйонів доларів на рік лише за рахунок комісійних зборів.

15 квітня Верховна Рада оголосила Автономну Республіку Крим і Севастополь «тимчасовою окупацією» російськими військовими. Ці території також визнані «невід'ємними частинами України», які підпадають під дію українського законодавства. 19 березня 2014 року всі Збройні сили

України (на той момент оточені на своїх базах неодагненими солдатами) були виведені з Криму. 17 квітня 2014 року президент Путін заявив, що російські військові підтримали кримські сепаратистські збройні формування, заявивши, що втручання Росії було необхідним «для забезпечення належних умов для того, щоб народ Криму міг вільно виражати свою волю».

Протягом березня та квітня 2014 року проросійські заворушення поширювалися в Україні, проросійські групи проголошували «народні республіки» в Донецькій та Луганській областях, станом на 2017 рік обидві частково поза контролем українського уряду.

17 липня 2014 року рейс 17 Malaysia Airlines був збитий ракетою «земля-повітря» «Бук», випущеною з контрольованої проросійськими сепаратистами території в Україні. Усі 283 пасажери та 15 членів екіпажу загинули.

Військові зіткнення між проросійськими повстанцями (за підтримки російських військових) і Збройними силами України почалися на Донбасі в квітні 2014 року. 5 вересня 2014 року уряд України та представники самопроголошених ДНР і ЛНР підписали угоду про попереднє припинення вогню. Режим припинення вогню зірвався на тлі нових інтенсивних боїв у січні 2015 року. Нова угода про припинення вогню набула чинності в середині лютого 2015 року, але також не змогла зупинити бої.

НАТО та Україна звинуватили Росію в участі у прямих військових діях на підтримку Донецької народної республіки та Луганської народної республіки. Росія це заперечувала, але в грудні 2015 року президент Російської Федерації Володимир Путін визнав, що офіцери російської військової розвідки діють в Україні, наполягаючи на тому, що це не те саме,

що регулярні війська. Росія заявила, що російські «добровольці» допомагали сепаратистам «Народних Республік».

26 червня 2014 року на сесії Парламентської асамблеї Ради Європи президент України Петро Порошенко заявив, що двосторонні відносини з Росією не можуть бути нормалізовані, якщо Росія не скасує односторонню анексію Криму та не поверне контроль над Кримом Україні. У лютому 2015 року Україна припинила дію угоди 1997 року, згідно з якою росіяни могли в'їжджати в Україну за внутрішнім посвідченням особи замість закордонного паспорта.

У лютому 2015 року закон «Про захист інформаційного телерадіопростору України» заборонив показ (на українському телебаченні) «аудіовізуальних творів», які містять «популяризацію, агітацію, пропаганду будь-яких дій правоохоронних органів, збройних сил». сил, інших збройних, військових або сил безпеки держави-окупанта». Через рік російська продукція (на українському телебаченні) скоротилася в три-чотири рази. На початку березня 2014 року, напередодні референдуму про незалежність, у Криму було припинено трансляцію українських телеканалів. Пізніше того ж місяця Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення розпорядилася вжити заходів проти деяких російських телеканалів, яких звинуватили в трансляванні неправдивої інформації про Україну. У березні 2016 року було заборонено ще 15 російських телеканалів.

2.1.10 Тривале погіршення відносин

У травні 2015 року Україна призупинила дію угоди про військову співпрацю з Росією, яка діяла з 1993 року. Після розриву взаємних ділових зв'язків Україна також припинила постачання в Росію комплектуючих для виробництва військової техніки. У серпні Росія оголосила, що з січня 2016 року забороняє імпорт українських сільськогосподарських товарів. У

жовтні 2015 року Україна заборонила всі прямі авіасполучення між Україною та Росією.

У листопаді 2015 року Україна закрила свій повітряний простір для всіх російських військових і цивільних літаків. У грудні 2015 року українські законодавці проголосували за торгове ембарго щодо Росії у відповідь на скасування останньою зони вільної торгівлі між двома країнами та заборону на імпорт продуктів харчування, оскільки в січні набула чинності угода про вільну торгівлю між Європейським Союзом і Україною. 2016. Росія вводить мита на українські товари з січня 2016 року, оскільки Україна приєднується до поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з ЄС.

З 2015 року Україна заборонила в'їзд в Україну російським митцям, а також інші російські твори культури як «загрозу національній безпеці». Росія не відповіла взаємністю. Міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров у відповідь заявив, що «Москва не повинна бути як Київ» і не повинна вводити «чорні списки» та обмеження щодо діячів культури України. Лавров додав, що російські продюсери та кіноіндустрія повинні враховувати «недружні нападки іноземних виконавців у Росії» при реалізації з ними культурних проектів.

За даними Державної прикордонної служби України, кількість громадян Росії, які перетнули російсько-український кордон (понад 2,5 мільйона росіян у 2014 році), у 2015 році скоротилася майже на 50%.

5 жовтня 2016 року Міністерство закордонних справ України офіційно рекомендувало своїм громадянам уникати поїздок до Росії у зв'язку зі збільшенням числа безпідставних арештів громадян України російськими правоохоронними органами, заявивши, що вони часто «грубо поводяться з українцями, використовують незаконні методи фізичний і

психологічний тиск, катування та інші дії, що принижують людську гідність». У резолюції щодо Росії від 14 червня 2018 року Європарламент заявив, що в Росії та на Кримському півострові знаходиться 71 «незаконно утримуваний громадянин України».

У лютому 2017 року український уряд заборонив комерційне ввезення книжок із Росії, яка становила до 60% усіх найменувань, проданих в Україні, після заборони в серпні 2015 року окремих видань.

Закон України «Про освіту» від 2017 року робить українську мову єдиною мовою початкової освіти в державних школах. Закон піддався критиці з боку офіційних осіб Росії та Угорщини. У МЗС Росії заявили, що закон покликаний «примусово встановити мононаціональний мовний режим у багатонаціональній державі».

18 січня 2018 року Верховна Рада прийняла закон, згідно з яким території, захоплені ДНР і ЛНР, визначені як «тимчасово окуповані Росією». Також у законі Росія названа державою-агресором.

У березні 2018 року українські прикордонники затримали в Азовському морі зареєстроване в Криму риболовецьке судно «Норд» під прапором Росії, звинувативши екіпаж у проникненні на «територію, яка перебуває під тимчасовою окупацією». Капітану «Норда» Володимирі Горбенку загрожує до п'яти років позбавлення волі.

У листопаді 2018 року Росія обстріляла та захопила три судна ВМС України (і ув'язнила 24 моряків у Москві) біля берегів Криму, поранивши членів екіпажу. Ця подія викликала гнівні протести біля посольства Росії в Україні та підпалили автомобіль посольства. Відтак, із 26 листопада у 10 прикордонних областях України на 30 днів запроваджено воєнний стан. Воєнний стан запровадили через те, що президент України Петро Порошенко заявив про загрозу «повномасштабної війни» з Росією.

Під час дії воєнного стану (і починаючи з 30 листопада 2018 року) Україна заборонила в'їзд до країни всім чоловікам-росіянам віком від 16 до 60 років на період дії воєнного стану, за винятком гуманітарних цілей. Україна стверджувала, що це був захід безпеки, щоб запобігти формуванню Росією підрозділів «приватних» армій на українській території. 27 грудня 2018 року Рада національної безпеки і оборони України повідомила, що продовжила «обмежувальні заходи Держприкордонслужби щодо в'їзду росіян в Україну». (За даними Держприкордонслужби України) з 26 листопада по 26 грудня 2018 року в Україну не пропустили 1650 громадян Росії. З 26 грудня 2018 року по 11 січня 2019 року Державна прикордонна служба України не пропустила в Україну 800 громадян Росії.

2.1.11 2020-ті роки

Після закликів президента України Володимира Зеленського до президента росії Володимира Путіна про участь у переговорах з участю України, США, Німеччини, Франції та Великої Британії в Мінську, відбулася телефонна розмова між ними. Під час розмови було обговорено питання обміну полоненими, які утримувалися обома сторонами. 7 вересня того ж року Україна і росія здійснили обмін полоненими.

2 лютого 2021 року президент України Володимир Зеленський вирішив закрити проросійські телеканали, які належать нардепу Тарасу Козаку, близькому соратнику Віктора Медведчука, хрещеного батька дочки президента Росії Володимира Путіна. Також Медведчука називають справжнім власником проросійських телеканалів.

У рамках російсько-української війни, яка триває, бойові дії загострилися в першому кварталі 2021 року, коли в конфлікті загинуло 25 українських військових, порівняно з 50, які загинули в 2020 році, за даними української влади. Наприкінці березня 2021 року повідомлялося про великі переміщення військової техніки в різних районах Росії, яка прямувала до

Криму, Ростовської та Воронежської областей. У наступні місяці різні розвіддані, включаючи заяву російського інформаційного агентства ТАСС, стверджували, що кількість військ, розташованих у Південному військовому окрузі, який межує із зоною конфлікту на Донбасі, становить від 85 000 до 90 000 осіб.

Незважаючи на запевнення російського урядовця, що війська «не становлять загрози», російський чиновник Дмитро Козак заявив, що російські війська діятимуть, щоб «захистити» російських громадян в Україні, і будь-яка ескалація призведе до «початку кінця України». Інші політики, такі як канцлер Німеччини Ангела Меркель і прес-секретар Білого дому Сполучених Штатів Джен Псакі, зробили коментарі, Меркель подзвонила Путіну з вимогою скасувати нарощування, а Псакі описала нарощування як «найбільше з 2014 року». Наприкінці жовтня російське інформаційне агентство ТАСС повідомило про проведення в Астраханській області масових навчань із залученням понад 1000 військовослужбовців і 300 одиниць військової техніки, включно з ракетними комплексами «Бук», С-300 і «Тор-М2».

У липні 2021 року Путін опублікував есе «Про історичну єдність росіян і українців», у якому стверджував, що білоруси, українці та росіяни мають бути єдиним загальноросійським народом у складі «русского мира» і є «єдиним народом», в якому «сили, які завжди прагнули підірвати нашу єдність», хотіли «розділяти і володарювати». У нарисі заперечується існування України як незалежної держави. Путін написав: «Стіну, яка виникла в останні роки між Росією та Україною, між частинами фактично одного історичного та культурного простору, я вважаю однією великою спільною проблемою, трагедією».[<http://kremlin.ru/events/president/news/66181>]

7 грудня 2021 року американський президент Джо Байден поговорив із президентом Росії Володимиром Путіним через захищений відеозв'язок щодо нарощування російської військової присутності та зростання напруженості на українському кордоні у відповідь на намір України вступити до НАТО, який Путін охарактеризував як «загроза безпеці». Ця напруженість також виникла у зв'язку з обранням Володимира Зеленського, який виступив проти посягання Росії на український суверенітет. Під час відеоконференції Путін заявив, що військова діяльність Заходу в Україні наближається до «червоної лінії», повторивши, що бачить це як загрозу національній безпеці Росії.

Байден відповів, заявивши, що Сполучені Штати готові запровадити різні економічні санкції, більш шкідливі, ніж санкції після анексії Криму, якщо Росія вдасться до військових дій, зокрема висуваючи можливість виключити Росію з глобального фінансового телекомунікаційного гіганта Society for Worldwide, міжбанківські фінансові телекомунікації, або SWIFT. Однак європейські лідери побоювалися, що цей крок може спровокувати ще більш жорстку відповідь Росії.

9 грудня 2021 року стався інцидент з українським командним кораблем «Донбас», який о 09:12 за московським часом вийшов із порту Маріуполь у напрямку Керченської протоки (спільні внутрішні води Росії та України за договором). За даними ФСБ, судно не відреагувало на вимогу змінити курс, але згодом повернуло назад. У російському МЗС назвали цей інцидент «провокацією», а Україна відкинула претензії росіян як частину «інформаційної атаки» на Київ.

Того ж дня (9 грудня 2021 року) Джо Байден зателефонував президенту України Володимирі Зеленському щодо напруженості на Донбасі та внутрішніх реформ в Україні, а Зеленський опублікував заяву, в якій подякував Байдену за «рішучу підтримку». Прес-секретар Білого дому

Джен Псакі повідомила журналістам, що «намір президента взяти участь у цьому дзвінку полягав у тому, щоб надати президенту Зеленському нову інформацію про його розмову з президентом Путіним і підкреслити нашу підтримку суверенітету та територіальної цілісності України». Незважаючи на ці запевнення, Байден підкреслив, що «Сполучені Штати збираються в односторонньому порядку застосувати силу, щоб протистояти Росії від вторгнення в Україну, зараз не ... в планах». але якщо Росія вторгнеться в Україну, це матиме «тяжкі наслідки».

Сенатор США Боб Менендес, голова Комітету з міжнародних відносин Сенату, знову запропонував ідею суворих санкцій, «на максимальному кінці спектру», і повторив можливість виключення Росії з SWIFT, сказавши, що «сам Путін, а також його найближче оточення втратить доступ до банківських рахунків на Заході. Росія буде фактично відрізана та ізольована від міжнародної економічної системи» [<https://tsn.ua/ru/svit/sotryasti-rezhim-putina-do-osnovaniya-amerikanskie-senatory-predstavili-paket-novyh-sankciy-protiv-rossii-1195758.html>]. Канцлер Німеччини Олаф Шольц також попередив про «наслідки» для газопроводу «Північний потік-2», російського проекту газопроводу, яким керує «Газпром» у рамках дочірньої компанії Nord Stream AG 2, яка постачає природний газ до Німеччини. У той час як Байден виключив пряме американське військове втручання в Україну, він зазначив, що від Сполучених Штатів може «вимагатися посилити нашу присутність у країнах НАТО, щоб заспокоїти, зокрема, тих, хто знаходиться на східному фронті».

Український генерал Кирило Олексійович Буданов заявив у розмові з New York Times, що «немає достатніх військових ресурсів для відбиття повномасштабної атаки Росії, якщо вона почнеться без підтримки

«додаткових сил» і що «без доставки резервів». «Немає в світі такої армії, яка б вистояла».

21 лютого 2022 року Росія офіційно визнала Донецьку народну республіку та Луганську народну республіку, дві сепаратистські держави на сході України. Того ж дня Путін віддав наказ про введення військ на територію, підконтрольну «ЛНР» і «ДНР». Прем'єр-міністр Великобританії Борис Джонсон попередив, що Росія планує «найбільшу війну в Європі з 1945 року», оскільки Путін має намір вторгнутися та оточити столицю Київ.

22 лютого 2022 року президент України Володимир Зеленський заявив, що розгляне можливість розриву дипломатичних відносин України з Росією.

Незважаючи на те, що Росія неодноразово заперечувала будь-які плани вторгнення в Україну, російська армія почала вторгнення в Україну 24 лютого з наземними та повітряними ударами по багатьох частинах країни, включаючи столицю Київ. Президент Зеленський заявив, що Україна розірвала всі дипломатичні відносини зі своїм східним сусідом.

26 лютого 2022 року президент України Володимир Зеленський заявив, що українські військові блокують російські війська, які рухаються на Київ, у той час як кілька західних країн діяли відповідно до запропонованих раніше санкцій, відрізавши ряд російських установ від найбільшої у світі системи фінансових платежів SWIFT. Зеленський сказав, що він «на 99,9% упевнений», що Путін думав, що українці зустрінуть війська вторгнення «квітами та посмішками».

5 березня 2022 року, як повідомляє російське інформаційне агентство РІА, МЗС Росії закликала членів Євросоюзу та НАТО «припинити постачання зброї» Україні. Москва особливо стурбована тим, що переносні протиповітряні ракети Stinger можуть потрапити до рук терористів,

створюючи загрозу для літаків, йдеться у звіті. Раніше Росія постачала зенітні ракети проросійським сепаратистам, які збили рейс 17 Malaysia Airlines.

5 квітня 2022 року Ліз Трасс, міністр закордонних справ Великої Британії, оголосила, що Британія відправить в Україну слідчих для допомоги у зборі доказів військових злочинів, зокрема сексуального насильства. У квітні 2022 року в інтерв'ю італійській газеті *Corriere della Sera* російський політолог Сергій Караганов, якого вважають наближеним до Путіна, заявив, що «війна так чи інакше буде переможною. Я припускаю, що демілітаризація буде досягнута і там також буде денацифікація. Як ми це зробили в Німеччині та в Чечні. Українці стануть набагато миролюбнішими та дружнішими до нас».

10 травня 2022 року повідомлялося, що Росія несе відповідальність за масштабну кібератаку на мережу KA-SAT Viasat безпосередньо перед вторгненням Росії на територію України, насамперед проти цифрових активів українських військових. Розвідка Національного центру кібербезпеки Сполученого Королівства заявила, що атаки також спричинили перебої в роботі вітрових електростанцій та інших користувачів Інтернету в Центральній Європі. У заяві Ради ЄС зазначено, що кібератака також мала «значний вплив, спричинивши невибіркові збої зв'язку та збої в роботі кількох державних органів, підприємств і користувачів в Україні».

Військовий радник президента Зеленського Олексій Арестович заявив, що за перші 100 днів війни загинуло до 10 тисяч українських військових. На початку червня 2022 року український політик Михайло Подоляк заявив, що щодня в боях гинуть до 200 українських військових.

17 червня 2022 року Путін на Петербурзькому міжнародному економічному форумі заявив, що відносини між Росією та Україною нормалізуються після завершення «спецвійськової операції». 30 вересня Путін підписав укази про приєднання до Російської Федерації Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей України. Анексії не визнаються міжнародним співтовариством і є незаконними згідно з міжнародним правом.

18 жовтня 2022 року командувач російськими військами в Україні Сергій Суровікін заявив в інтерв'ю російським ЗМІ, що «наш супротивник — злочинний режим, а ми з українцями — один народ і хочемо одного: щоб Україна була країна, дружня до Росії і незалежна від Заходу».

У грудні 2022 року Путін заявив, що війна проти України може бути «тривалим процесом». У російсько-українській війні з лютого 2022 року загинули сотні тисяч людей. У січні 2023 року Путін назвав визнання суверенітету Росії над окупованими та анексованими територіями умовою для мирних переговорів з Україною.

21 березня 2023 року український парламент таки заборонив топоніміку з назвами, пов'язаними з Росією. У пояснювальній записці до закону йдеться про «заборону присвоєння географічним об'єктам назв, які прославляють, увічнюють, пропагують або символізують державу-окупанта».

2.2 Україна = Росія?

Україна є суверенною країною з власною історією, культурою і національною свідомістю. Проте, існує погляд у частини російського керівництва, що Україна не є окремою країною, а лише історичною частиною Росії. Ця думка впливає на суперечку між Росією та Заходом, і вона особливо актуальна для Путіна [38, с. 72].

Владислав Сурков, відомий політичний діяч і ідеолог Кремля, багато років відігравав важливу роль у російському політичному середовищі. Йому приписують ідеологічний вплив на політику Путіна стосовно України, що призвела до відкритого конфлікту з Заходом. Проте, в кінці лютого 2020 року, Сурков раптово був звільнений з посади особистого радника президента. Він був відомий своїми відвертими публічними висловлюваннями, які відрізнялися від звичайної омерти, що панує в політичному оточенні Путіна. Його заяви час від часу давали розуміння політичних поглядів Кремля. Однак, лише декілька днів після звільнення, він викликав нові суперечки, публічно заперечивши існування української державності. У своєму інтерв'ю, опублікованому 26 лютого, Сурков заявив, що «України немає. Є українство. Тобто специфічний розлад психіки. Дивовижний ентузіазм до етнографії, доведений до крайності».[<https://glavred.net/world/10152689-ukrainy-net-est-rasstroystvo-umov-ukrooptimist-surkov-proshelsya-po-hohlam.html>] Він також висловив думку, що Україна - це «багнука, а не держава». Проте, ці погляди не відображають загальноприйнятої думки і не враховують історичних та культурних особливостей України. Україна є самостійною державою зі своїм власним народом та територією. Заяви російських чиновників, таких як Сурков і Путін, про те, що Україна не є самостійною країною і є частиною Росії, відображають конкретну політичну позицію Росії в контексті російсько-української війни. Ці заяви мають свої коріння в російській імперській та історичній настанові, яка намагається оспорити самостійність і державність України.

Однак, історична та фактична реальність свідчать про зовсім інше. Україна має свою багатовікову історію, національну свідомість, культуру, мову та державність. Українська державність формувалася протягом віків, і Україна була самостійною країною в різні періоди своєї історії,

включаючи Київську Русь, Гетьманат, Українську Народну Республіку та сучасну незалежну Україну.

Визнання України як самостійної держави і народу є міжнародним стандартом, закріпленим у Вселенській Декларації Прав Людини, Хартії ООН та інших документах міжнародного права. Більшість країн світу визнають суверенітет та територіальну цілісність України [41, с. 151].

Такі заяви російських чиновників, якщо їх приймати серйозно, є спробою легітимізувати російську агресію та анексію Криму, а також втручання в українські справи. Вони можуть бути використані як політичний інструмент для впливу на міжнародну спільноту та формування певного світогляду.

Проте, думка про те, що Україна не є самостійною країною, не заснована на об'єктивних фактах і не відповідає реальності. Україна є самостійною державою зі своїми власними правами, історією та культурою, які варто поважати та визнавати.

2.2.1 Київське коріння

Крім культурної близькості, сентиментальна та духовна привабливість України для багатьох росіян походить від того факту, що Київська Русь – середньовічна держава, яка виникла в 9 столітті та була зосереджена навколо сучасного Києва – розглядається як спільна предківська держава-батьківщина, яка заклала основи як сучасної Росії, так і України. Але від часу свого заснування до завоювання монголами в 13 столітті Русь була федерацією князівств, що дедалі роздробнішала. Її південно-західні території, включаючи Київ, були завойовані Польщею та Литвою на початку XIV ст. Приблизно чотириста років ці території, що охоплювали більшу частину сучасної України, формально перебували під владою Польщі та Литви, що залишило на них глибокий культурний відбиток. Протягом цих чотирьох століть православне східнослов'янське населення цих земель поступово розвинуло ідентичність, відмінну від

ідентичності східних слов'ян, які залишилися на територіях під монгольським, а згодом московським пануванням. Окрема українська мова почала формуватися вже на заході Київської Русі (незважаючи на фактично невірне твердження Володимира Путіна про те, що «перші мовні відмінності [між українцями та росіянами] з'явилися лише приблизно в 16 столітті»). Після приєднання сучасної України до складу Польщі та Литви українська мова розвивалася у відносній ізоляції від російської. Водночас у східному православ'ї розвивалися релігійні розбіжності. З середини 15-го до кінця 17-го століть православні церкви в Москві та в Києві розвивалися як окремі утворення, започаткувавши поділ, який зрештою знову виник на поверхні в пізніших розколах.

Більшість території сучасної України формально перебувала під владою польсько-литовської знаті до XVIII століття, але ці землі були переважно заселені православними східними слов'янами, які почали формувати напівавтономні війська селян – козаків. Частина із них відчували культурну спорідненість із Московською Руссю, але не мали особливого бажання бути частиною Московської держави. У 16-18 століттях козаки на території сучасної України почали формувати власні де-факто держави — «Запорізьку Січ», а згодом — козацьку «Гетьманщину». У 1648 році вони підняли велике повстання проти своїх польських панів. Через шість років Московське царство, що розширювалося, підписало договір про союз із запорізькими козаками. Незважаючи на цей тимчасовий поворот до Москви, козаки також шукали інші варіанти: за Гадяцьким договором з Польщею 1658 року вони були на порозі стати повноправним членом Речі Посполитої. Якби цю угоду було успішно реалізовано, вона, ймовірно, міцно прив'язала б квазідержаву козаків до її західних сусідів у доступному для огляду майбутньому.

Однак угода провалилася, і козаки залишилися розділеними у своїй вірності. Внутрішні розбіжності щодо того, чи стати на бік Польщі чи роSSiї, сприяли серії громадянських воєн між ними наприкінці 1600-х років. Передвіщаючи сьогоденну дилему України, козаки неодноразово змінювали свою прихильність з кінцевою метою отримати автономію з обох сторін. У 1667 році Польща-Литва була змушена поступитися Москві контролем над територіями на схід від Києва включно. Козацька держава на східних територіях поступово перетворювалася на російську васальну державу, але її відносини з Росією були сповнені конфліктів. Спорадичні козацькі повстання тепер були спрямовані проти царів. У 1708 році, наприклад, козацький ватажок Іван Мазепа об'єднався зі Швецією і воював проти Росії у Північній війні. У 1775 році російські війська зрівняли з землею Запорізьку Січ, ліквідували інститути козацького самоврядування. Після остаточних поділів Польщі в 1790-х роках Московська імперія поглинула решту сучасної України (окрім її крайнього заходу, який був анексований Австрією).

Території України залишалися у складі Російської держави протягом наступних 120 років. Російська імперська влада систематично переслідувала прояви української культури та робила постійні спроби придушити українську мову. Незважаючи на це, виразна українська національна свідомість виникла та консолідувалася протягом XIX століття, особливо серед еліт та інтелігенції, які докладали різноманітних зусиль для подальшого плекання української мови. Коли після революції 1917 року Російська імперія розвалилася, українці проголосили власну державу. Проте після кількох років війни та квазінезалежності Україна знову була розділена між Радянським Союзом, що зароджувався, і новою незалежною Польщею. З початку 1930-х і далі націоналістичні настрої жорстко придушувалися в радянських частинах України, але вони залишалися

прихованими та набули ще більшої сили через травматичний досвід «Голодомору», катастрофічного голоду, спричиненого політикою Йосипа Сталіна в 1932-33 роках, яка вбила від трьох до п'яти мільйонів українців. Збройні повстання проти радянської влади відбувалися під час і після Другої світової війни і були зосереджені в західних областях України, які були анексовані Польщею в 1939-40 роках. Лише з розпадом Радянського Союзу в 1991 році Україна здобула власну стійку незалежну державність – але українські де-факто політичні утворення, які боролися за свою автономію чи незалежність, існували задовго до цього.

Навіть серед тих, хто не ставить під сумнів історичне право України на незалежну державність, прийнято вважати, що її міжнародно визнані кордони, зокрема з Росією, по суті є штучними [35, с. 113].

Крім суперечливого випадку з Кримом, багато росіян переконані, що південно-східні регіони України, які охоплені бойовими діями, які тепер стали епіцентром смертоносного конфлікту між Києвом і Москвою, по праву повинні вважатися частиною Росії, яку випадково «загубили» для України. Володимир Путін регулярно називав ці частини України «Новоросією», адміністративною назвою цих регіонів за часів, коли Україна була частиною царської імперії. Використовуючи цей термін, передається повідомлення про те, що ці території історично не пов'язані з рештою України.

Точні південно-східні кордони історичної України справді важко встановити. За часів Київської Русі контроль над нинішньою південною Україною був у кращому випадку спорадичним і ніколи не поширювався на схід, де панували тюркські племена. За часів польсько-литовського панування ці території отримали назву «Дике поле» – малозаселена нічийна територія, якій постійно загрожували татарські набіги. До 1600-х років запорізькі козаки змогли встановити невеликий контроль над цими

територіями, а також оселилися в деяких регіонах, що простягаються далеко на територію сучасної Росії. Коли у 17 столітті східні частини сучасної України потрапили під офіційний контроль Росії, правління козаків там залишалося в основному автономним. Значне заселення цих величезних територій почалося лише на початку 19 століття, і їх етнічний склад залишався дуже різноманітним – про що свідчить той факт, що ні українці, ні росіяни, а британські промисловці заснували Луганськ (1795) і Донецьк (1869), два міста в центрі поточного сепаратистського конфлікту.

Східні кордони України були офіційно проведені в 1919-1924 роках як кордони Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР). Володимир Путін посилався на це у своєму зверненні до російського парламенту 18 березня 2014 року, коли він стверджував, що «після революції більшовики з ряду причин — хай їм судить Бог — додали великі частини історичного півдня Росії до Республіки Україна. Це було зроблено без урахування етнічного складу населення, і сьогодні ці території складають південний схід України». Путін робив подібні заяви в різних інших випадках. У своїй промові в січні 2016 року він поскаржився, що внутрішні кордони Радянського Союзу були «встановлені свавільно, без особливих причин», і назвав включення Донецького басейну до УРСР «чистою нісенітницею». Нещодавно в грудні 2019 року під час своєї щорічної підсумкової прес-конференції Путін поскаржився, що «коли створювався Радянський Союз, споконвічно російські території, які ніколи не мали нічого спільного з Україною (весь Чорноморський регіон і західні землі Росії) були передані Україні».

Заяви Путіна (які він неодноразово повторював) є хибними з двох причин: по-перше, твердження про те, що сучасну східну чи південну Україну слід було вважати частиною «історичного півдня Росії» або «споконвічно російських територій» у 1920-ті роки здаються абсурдними,

оскільки на цих територіях до 19-го століття не було значної російської присутності. По-друге, твердження Путіна про те, що південно-східні кордони України були встановлені «без урахування етнічного складу населення», є не менш хибними. Перший радянський перепис 1926 року, через кілька років після остаточного визначення східних кордонів УРСР, показав, що на всіх територіях Східної України, включно з тими, які нині оскаржуються, етнічні українці все ще значно переважали чисельність етнічних росіян. Що остаточно змінило це в 1930-х роках, так це демографічне спустошення, спричинене сталінським сільськогосподарським геноцидом, «Голодомором» [16, с. 81].

2.2.2 Як Москва тривалий час використовувала історичну Київську Русь для виправдання експансіонізму?

Президент Росії Володимир Путін намагається виправдати свої наміри щодо України, посиляючись на історичну Київську Русь. Він тлумачить цю середньовічну державу, яка розташовувалась навколо Києва, як спільне коріння українців і росіян, і вважає, що це свідчить про російське походження українського народу. Путін прагне відновити єдність руських земель як передумову для розширення впливу Росії і зростання її величі [46, с. 50].

Українці ж вважають Київську Русь колискою своєї нації, а не російським спадком. Термін «Русь» походить від слова «Роусь», яке має стародавнє східнослов'янське походження. Цей термін відноситься до землі, на якій жили предки росіян, українців і білорусів.

В історії були російські правителі, які вважали своєю місією «збирати руські землі» під владою Росії. Інші використовували цю ідею для виправдання своїх гегемоністичних амбіцій [14, с. 126].

Київське князівство було засноване в IX столітті. У 988 році великий князь Володимир прийняв християнство з Візантії, а не з Риму. 1054 року

відбувся розкол церкви(велика схизма). Так Київська Русь стала частиною православного християнського світу. [29, с. 98]

Путін називає це «цивілізаційним вибором», який визначив майбутнє росіян, українців і білорусів. За його словами, це створило «спільний духовний простір» – православний російський простір, відмінний від латинського, римо-католицького світу. У той же час, сусідні народи, такі як поляки і литовці, прийняли християнство з Риму.

З приходом монгольських військ у XIII столітті Київська Русь розпалася. Західна та південно-західна частини, які складають більшу частину сучасної України та Білорусії, були розподілені між Великим князівством Литовським і Королівством Польським. У той же час північна та північно-східна частини були відокремлені від європейських подій протягом 200 років.

Перша історична згадка про Москву міститься в літописі 1147 року. Пізніше московський князь Іван I (1288-1340), відомий як Калита (грошовий мішок), був збирачем податків у султана Озбега, хана Золотої Орди. Озбег нагородив Івана титулом великого князя, як традиційно називали правителів Києва. І згодом Іван та його наступники використовували цей титул, щоб претендувати на всі землі Русі, включаючи ті, що були під владою Литви та Польщі, як свою вотчину.

Іван III (1440-1505), його син Василь III (1478-1533) та його онук Іван IV, відомий як Іван Грозний (1530-1584), були найуспішнішими збирачами території Руської на її початковій фазі, приєднавши землі ворогуючих руських князів на півночі та північному сході.

Після завоювання Константинополя османською армією в 1453 році релігійні лідери Москви стверджували, що відбулася передача Візантійської імперії: Москва стала третім Римом і столицею християнського світу. З цього моменту Іван III не тільки називав себе

великим князем, але й царем, що походить від «кесаря», титулу, який використовували римські, а пізніше візантійські імператори.

Московські царі називали себе захисниками православної віри. Вони виправдовували втручання у внутрішні справи сусідніх країн тим, що захищали православних. Подібним чином російський уряд сьогодні виправдовує вторгнення в Україну, стверджуючи про необхідність захисту мільйонів російськомовних людей, які там проживають [45, с. 89].

Великий князь литовський був головним суперником царя, а також претендував на те, щоб бути правителем усієї Русі. З XIV століття Польща і Литва почали об'єднуватися; Річ Посполита остаточно була створена в 1569 році.

Будучи грізним противником, до середини XVII століття Польща-Литва воювала з більшістю своїх сусідів. І всередині Річ Посполита також відбивалася від повстання. Українські козаки на чолі з гетьманом (воєначальником і правителем) Богданом Хмельницьким намагалися відокремитися, частково через дискримінацію, з якою вони стикалися як православні християни під час правителя-католика.

Після деяких невдач Хмельницький звернувся за підтримкою до православного московського царя Олексія. У 1654 році козаки та емісари Олексія підписали Переяславську угоду (яку, врешті, ніхто не читав), підпорядкувавши Україну під владу Росії в контексті їхньої боротьби проти Речі Посполитої.

Історики розходяться в думці, якій меті врешті-решт служив цей пакт. З точки зору тодішньої козацької старшини, а також українських істориків сьогодні, це був тимчасовий союз, спрямований проти Польщі та Литви. Для царя, тим часом, і для наступних поколінь російських істориків це було визнанням сюзеренітету Москви навіки.

Росія і Польща перебували у стані війни до 1667 року, коли обидві сторони підписали Андрусівське перемир'я. За цією угодою Москва отримала Україну на захід від річки Дніпро, а також східну частину сучасної Білорусі. У 18 столітті Польща-Литва була змушена потрапити в сферу російського впливу, а в 1772 році була розділена між Пруссією, Австрією та Російською Імперією.

Історичний імператив зібрати Руську землю не був головною метою цього експансіонізму з боку Москви. Скоріше це було ідеологічне обґрунтування, дане його правителями для спершу консолідації та розширення Московської держави на півночі Росії, а потім імперського просування в Україну та Білорусь [17, с. 52].

У радянські часи приєднання більшої частини України до Радянського Союзу за Леніна було зумовлене не ідеєю зібрати Руську землю, а бажанням зробити Україну соціалістичною державою. Однак ця концепція імпліцитно міститься в виправданні Сталінім вторгнення у східну Польщу в 1939 році. Радянська пропаганда стверджувала, що це було не лише соціальне, але й «національне визволення» білоруських і українських «братів і сестер».

Також Путін говорить про українських «братів і сестер». Але він веде проти них війну тепер, коли вони абсолютно ясно дали зрозуміти, що не хочуть бути знову «зібраними».

РОЗДІЛ 3. ІНТЕРНЕТ: ПОЛЕ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ БРЕХНІ

3.1 Інтернет як поле гібридної війни

Крім війни на реальному фронті, Росія веде її і в Інтернеті. Вона веде кампанії дезінформації та пропаганди в Інтернеті, зокрема через платформи

соціальних мереж. Метою цієї кампанії є маніпулювання громадською думкою та вплив на політичні результати в інших країнах.

Деякі з тактик, які використовує Росія у своїй онлайн-війні, включають:

- Створення фальшивих облікових записів і сторінок у соціальних мережах для поширення дезінформації та пропаганди.
- Злом і витік конфіденційної інформації з метою дискредитації та знищення політичних опонентів.
- Використання ботів і автоматизованих облікових записів для посилення певних повідомлень і створення враження загальної підтримки певних ідей або політики.
- Кооптація законних ЗМІ та використання їх для поширення неправдивої інформації.
- Використання цільової реклами для охоплення певних груп людей за допомогою пропаганди та дезінформації.

Російська онлайн-війна є особливо ефективною для використання існуючих розбіжностей у суспільствах, таких як політична поляризація, расова напруженість та економічна нерівність, конфесіональні проблеми. Це викликало занепокоєння, що тактика Росії може бути використана для дестабілізації демократії та підриву довіри до демократичних інститутів. [34, с. 123]

Російська онлайн-війна була пов'язана з кількома резонансними інцидентами за останні роки, зокрема:

- Під час Brexit, тобто процесу виходу Великої Британії з Європейського союзу, Росія відіграла певну роль і виявила деякий інтерес до подій. Є певні звіти про спроби російської дезінформації та

поширення фейкових новин щодо Brexit. Російські медіа-ресурси, такі як RT і Sputnik, здійснювали певну активність у відношенні цих подій.

- **Вибори президента США 2016 року:** розвідувальне співтовариство США дійшло висновку, що Росія втрутилася в президентські вибори 2016 року, використовуючи соціальні мережі для поширення пропаганди та дезінформації, хакерства та витоку конфіденційної інформації, а також намагаючись проникнути в виборчі системи штатів.

- **Президентські вибори у Франції 2017 року:** уряд Франції звинуватив Росію у спробі втрутитися у вибори 2017 року шляхом злому кампанії Еммануеля Макрона та поширення неправдивої інформації про нього.

- **Вибори до Європейського парламенту 2019 року:** офіційні особи Європейського Союзу повідомили, що Росія використовувала соціальні мережі та інші онлайн-тактики для поширення дезінформації та сіяння розбрату напередодні виборів 2019 року.

Російський уряд заперечує будь-яку причетність до цих інцидентів, але багато експертів вважають, що докази очевидні. Тактика онлайн-війни, яку використовує Росія, стала серйозною проблемою для демократій у всьому світі, і багато урядів і компаній соціальних мереж працюють над пошуком способів протидії їм.

Були численні повідомлення про те, що Росія використовує Інтернет як інструмент для ведення війни проти України. Тактика, яку використовує Росія в цьому відношенні, включає:

1. **Кампанії з дезінформації:** Росія поширює неправдиву та оманливу інформацію в Інтернеті, щоб посіяти плутанину та розкол серед українського населення. Це включає створення фальшивих облікових записів у соціальних мережах і поширення фейкових новин.

2. Кібератаки: Росія проводить кібератаки на українські урядові установи, військові цілі та критичну інфраструктуру. Ці атаки можуть варіюватися від простих фішингових електронних листів до більш складних атак, таких як розподілена відмова в обслуговуванні (DDoS). Наприклад, низка великих європейських організацій 27 червня 2017 року заявила про масовану кібератаку. Повідомляється, що причиною глобального збою став вірус-здивник Retya.A, який блокує роботу комп'ютерів.

3. Пропаганда: Росія використовує пропаганду для впливу на громадську думку в Україні. Це включає створення проросійських веб-сайтів, просування російських ЗМІ та використання соціальних медіа для поширення своїх ідей.

4. Тролінг: російські тролі нападають на українських політиків, журналістів, лідерів громадської думки та активістів у соцмережах. Вони використовують ці платформи для переслідування, залякування та поширення неправдивої інформації про свої цілі.

5. Операції впливу: Росія використовує свої спецслужби для проведення операцій впливу в Україні. Це включає в себе націлювання на українських політиків і чиновників з пропозиціями грошей, послуг, інших стимулів або використовують шантаж в обмін на підтримку інтересів Росії.

6. Хакерські атаки: державні та недержавні ворожі спецгрупи зламують українські урядові і військові комунікативні мережі та центри збору інформації з метою збору розвідання і отримання доступу до конфіденційної інформації. В 2018 році на інфраструктурні об'єкти Києва було здійснено понад 600 хакерських атак.

7. Скоординовані кампанії: Росія координує свої зусилля в Інтернеті з проросійськими групами в Україні задля поширення їх повідомлення та створення враження широкої підтримки їхньої справи.

8. Онлайн-цензура: Росія блокує доступ до веб-сайтів і платформ соціальних мереж, які критикують її дії в Україні. Це призводить до обмеження можливості українських активістів і журналістів висвітлювати події та ділитися інформацією з громадськістю.

9. Інформаційна війна: Росія використовує Інтернет як інструмент інформаційної війни проти України. Це включає поширення неправдивої інформації з метою створення плутанини та підриву довіри до українських інституцій, а також використання соціальних мереж для маніпулювання громадською думкою.

10. Операції під фальшивим прапором: Росія проводить операції в Інтернеті під фальшивим прапором, під час яких вони видають себе за українських акторів для здійснення атак або поширення пропаганди. Це може створити враження, що українські актори несуть відповідальність за дії, які насправді здійснює Росія.

11. Вепонізація соціальних медіа: Росія створює платформи соціальних медіа як зброю для поширення пропаганди, сіяння розколу та посилення своїх повідомлень. Це включає використання ботів і підроблених облікових записів для поширення неправдивої інформації, створення фальшивих трендів у соціальних мережах і маніпулювання онлайн-розмовами.

12. Онлайн-стеження: Росія використовує Інтернет для стеження за українськими громадянами, активістами, лідерами громадської думки та журналістами. Це включає в себе моніторинг активності в соціальних мережах і відстеження онлайн-комунікацій, щоб виявити і націлити на осіб, які критично ставляться до дій Росії.

Підсумовуючи, Росія веде багатогранну онлайн-кампанію проти України, використовуючи низку тактик для поширення дезінформації, проведення кібератак, маніпулювання громадською думкою та підриву

суверенітету країни. Ці дії є частиною більшої стратегії Росії щодо здійснення впливу та контролю над Україною, Європою та світом.

3.2 Рік брехні

Війна Росії в Україні не обмежується лише фізичним протистоянням на землі та в повітрі з використанням військової техніки, такої як танки, артилерія та винищувачі. Ця війна також розгортається в кіберпросторі, де Кремль та його союзники використовують пропаганду, створення фейкових облікових записів в соціальних мережах, підроблення документів та маніпулювання відео та зображеннями, щоб поширювати неправдиві наративи. Вони намагаються зсунути провину з Москви та підірвати підтримку для України.

Ця дезінформаційна війна з боку Росії проти України розпочалась задовго до повномасштабного військового вторгнення. Хоча вона триває, але чи буде вона успішною?

3.2.1 Російські «українські нацисти»

У протязі багатьох років одним з улюблених наративів, яким користується Кремль, було твердження про наявність «нацистів» в Україні. Це стало однією з мотивацій для Володимира Путіна і його «спеціальної військової операції» 24 лютого минулого року. Початково необхідність «денацифікації України» була використана для офіційного дискурсу, але цей наратив, що присутній у московській пропаганді після вторгнення Росії на Донбас та анексії Криму в 2014 році, знайшов відгук у внутрішній аудиторії. Значна частина російського населення досі підтримує війну, а продовження геноцидальної пропаганди стосовно України сприяло та забезпечило поточний геноцид [18, с. 111].

Кілька російських незалежних ЗМІ були змушені виїхати, і вони продовжують боротьбу, щоб протистояти пропагандистській машині Кремля, яка залишається основним джерелом інформації для більшості

росіян. Тим часом, незалежні ЗМІ у вигнанні намагаються повідомляти про війну більш-менш об'єктивно, але виникають питання щодо використання мови, яка іноді може вибудовувати співчутливий наратив щодо російських солдатів. Це стало предметом контрверсії, як підтверджено випадком зі скандальною позбавленням ліцензії латвійського телеканалу Rain TV.

3.2.2 Нездатність Кремля достукатися до українців

В Україні стійкість до російської пропаганди та дезінформації є важливим фактором. Під час початку вторгнення, проросійські телеканали були припинені мовлення, а українські мовники запустили Об'єднаний телемарафон, щоб забезпечити надійну цілодобову інформацію від довірених ведучих та мовників. Це допомогло контролювати поширення неперевіреної інформації та шкідливих публікацій у соціальних мережах, які могли б посіяти паніку та завадити здатності країни протистояти початковому наступу Росії.

Проте з плином часу з'явилися питання щодо обґрунтованості подальшого існування телемарафону, який деякі вважають надто прив'язаним до уряду та джерелом лише позитивних новин. Українські ЗМІ, які зазнали значних труднощів у 2022 році (понад 200 ЗМІ були закриті через банкрутство або російську окупацію, за даними Інституту масової інформації), залишаються різноманітними та жвавими. Це створює простір для дебатів, а українські журналісти продовжують не тільки писати про війну та розкривати російські військові злочини, але й висвітлювати випадки української корупції [39, с. 29].

Операції Росії з дезінформації в Україні після вторгнення в основному були неуспішними. Багато українців, які колись відносилися з симпатією до роSSiї, змінили свої погляди після того, як стали свідками жахливих злочинів, вчинених російськими військами. Багато

російськомовних українців також перейшли на українську мову у повсякденному житті, бажаючи відірватися від будь-якого зв'язку з Росією.

Незважаючи на невдачу, Росія продовжує поширювати дезінформацію з метою зламати український опір, посіяти внутрішній розкол, підірвати довіру до уряду та військових, а також зробити людей відчувати себе апатичними та безсиліми. Українські ЗМІ, журналісти та суспільство продовжують протистояти дезінформації та робити акцент на достовірній інформації та фактах для збереження національної єдності та опору проти російської агресії.

3.2.3 Російська дезінформація на Заході

Спроби дезінформації з боку Росії є частиною їхньої стратегії військово-інформаційної гри. Росія намагається вплинути на настрої та погляди західних країн, зокрема політиків та громадськості, щоб послабити підтримку українському уряду та обмежити військову допомогу з боку Заходу. Це включає використання різних маніпуляційних технік та створення негативного образу України.

Проте, незважаючи на ці спроби, підтримка західних країн України залишається міцною. Багато країн продовжують надавати військову допомогу, а також економічну та гуманітарну підтримку. Опитування та дослідження свідчать про широку готовність громадськості в цих країнах нести витрати та підтримувати Україну у її опорі проти російської агресії.

Наративи, які Росія використовує, можуть викликати резонанс у певних політичних колах та частинах громадськості. Однак важливо зберігати розуміння про походження цих наративів та їхню спрямованість. Активна громадська підтримка України та об'єктивне освітлення ситуації в Україні є важливими факторами у протистоянні дезінформації та збереженні єдності Заходу в справі підтримки України [31, с. 75].

Важливо продовжувати критично оцінювати інформацію, перевіряти її джерела та залучатися до надання об'єктивної та достовірної інформації про ситуацію в Україні. Також важливо сприяти діалогу та обміну інформацією між Україною та країнами Заходу, щоб усунути недорозуміння та сприяти зміцненню підтримки українського народу.

3.2.4. Розколотий глобальний Інтернет

Росія змінила свою тактику і намагається адаптуватися до обмежень, накладених великими соціальними мережами і інтернет-платформами. Вона шукає нові шляхи та канали для поширення своїх наративів та дезінформації.

Звернення до довірених осіб, таких як уряд Китаю та праві діячі у Європі та США, може бути спробою Росії знайти союзників, які будуть сприяти поширенню її наративів або зменшенню підтримки України.

Використання інших платформ, таких як TikTok і Telegram, а також створення нових веб-доменів, свідчить про те, що Росія намагається обійти обмеження на популярних платформах, щоб продовжити свою інформаційну кампанію.

Наведені факти про знищення мереж інформаційних операцій, пов'язаних з Росією, свідчать про зусилля великих соціальних мереж боротися з дезінформацією. Проте, Росія продовжує змінювати свої тактики, використовуючи масові кампанії з малоякісним контентом і спамом, які ставлять під сумнів правдивість і довіру до інформації [30, с. 87].

Цей рух Росії до таємної діяльності і розрізненості в Інтернеті підкреслює значення критичного мислення та перевірки джерел інформації. Глобальний Інтернет стає все більшим майданчиком для розповсюдження різноманітних наративів, і важливо бути свідомим та критичним споживачем інформації, особливо в контексті конфліктів та геополітичних протиріч.

3.2.5 Росія знаходить підтримку в неЗахідному світі

Росія спрямовує свою дезінформаційну кампанію на країни Глобального Півдня, такі як Індія, Бразилія, африканські країни та Туреччина. У цих країнах російські пропагандистські канали не зазнали обмежень, які вони мають у західних країнах, і російські посадовці та їхні прихильники мають доступ до місцевих ЗМІ для поширення своїх поглядів.

Росія використовує антизахідний та антиімперіалістичний настрій в цих країнах, намагаючись представити себе як альтернативу Заходу і пропонуючи дипломатичні та торговельні відносини, які, на її думку, будуть вигідними для обох сторін. Це особливо привабливо для країн, що розвиваються з економічними проблемами, які шукають можливостей для забезпечення свого населення та просування свого розвитку. Для Росії це важливо, оскільки вона намагається показати себе як гравця зі світовим впливом та дружніми стосунками на міжнародній арені [34, с. 53].

Крім того, Росія також використовує маніпуляції щодо расизму, наводячи приклади напруги щодо українських біженців та різного ставлення до них порівняно з біженцями з Африки, Близького Сходу або Латинської Америки. Це ще один спосіб спровокувати конфліктні настрої і поширити негативний наратив щодо України та Заходу в цих країнах.

Усі ці дії свідчать про активність Росії в глобальному медіапросторі та її намагання впливати на думку та переконання громадян різних країн.

3.2.6 Що далі?

Справді, можна очікувати, що російські кампанії дезінформації та впливу посиляться у зв'язку з тривалою війною Росії проти України. Кремль буде намагатись підірвати єдність Заходу та його солідарність з Україною, зосереджуючись на розриві військової підтримки. Особлива увага буде приділятися країнам, які вважаються найбільш вразливими до дезінформації.

Російські зусилля будуть спрямовані на знаходження союзників у різних частинах світу, щоб позиціонувати Росію як сильну державу, що входить до міжнародного співтовариства, незважаючи на конфлікт з Україною. Тематика дезінформаційних кампаній буде спрямована на дискредитацію української влади, військових та громадського суспільства.

Особлива увага буде приділятися підкресленню високої вартості підтримки України, намаганням використовувати втому від війни та незгоди з українськими біженцями за кордоном. Росія може намагатись створити негативний наратив щодо українських зусиль та залучення зовнішньої підтримки. Це все має на меті підірвати підтримку та співпрацю з Україною у міжнародному співтоваристві [36, с. 142].

У зв'язку з цим, важливо бути пильними та критично оцінювати інформацію, яка походить з різних джерел, особливо у відношенні ситуації в Україні. Розвиток медійної грамотності, критичного мислення та сприйняття різних поглядів допомагає зменшити вплив дезінформації та розповсюдження неправдивої інформації.

3.3 Інтернет: як Росія тримає росіян у невіданні

Багато місць в Інтернеті відкривають двері до безмежного світу інформації, але в Росії це стало частиною системи, яка використовується для залучення людей до альтернативної реальності [43, с. 109].

Після трагічного події у червні, коли 20 людей загинули внаслідок ракетного обстрілу російськими силами міста Кременчук на Україні, Лев Гершензон, колишній менеджер російської технологічної компанії «Яндекс», вирішив дізнатися більше про цей інцидент і ввів назву міста у свою пошукову систему. Результати його пошуку вразили його. «На верхній частині сторінки з'явилися дивні й незрозумілі джерела», - розповів він. «Був один блог невідомого автора, що твердив, що інформація про загиблих є фейком» [<https://www.youtube.com/watch?v=qmJW3ZmGpVM>].

Кремль має суворий контроль над ЗМІ в країні, особливо над телебаченням, яке прославляє вторгнення Росії до України як визвольну місію та відкидає звістки про злочини як неправдиві. Інтернет в Росії довгий час служив основним джерелом альтернативної інформації, але з початком війни в лютому Кремль почав репресії проти незалежних онлайн-ЗМІ. За даними організації з контролю за цифровими правами, за перші шість місяців конфлікту в Росії було заблоковано майже 7000 веб-сайтів, включаючи сайти провідних незалежних медіа та правозахисних організацій.

1. Жодної згадки про звірства

Одна з обговорюваних тем - це місто Буча, де російські війська вбили сотні мирних жителів перед своїм відступом на початку квітня. Ці страшні події шокували світ, але в Росії багато людей вірять у версію, яку пропагують державні ЗМІ, що ці вбивства були постановою України.

При пошуку «Буча» на Яндексі - використовуючи VPN, щоб симулювати пошук в Росії, і вводячи російською мовою - результати на першій сторінці створювали враження, що жодних вбивств ніколи не сталося. Три з дев'яти найкращих результатів були анонімними блоговими публікаціями, які спростовували участь російських військ у цих подіях. Решта шість результатів не містили незалежних звітів про трагедію.

Те саме стосується й пошуку «Україна» в Яндексі - результати суттєво перекручені на користь кремлівського наративу. Чотири з дев'яти результатів на перших сторінках пов'язані з прокремлівськими ЗМІ, а ні один не посилається на незалежні ЗМІ. Випадки незалежного звітування зустрічаються дуже рідко в результатах пошуку Яндекс, і це може бути або статтями у Вікіпедії, або відео на YouTube.

Яндекс заявив, що його пошук в Росії «відображає доступний в Інтернеті вміст, за винятком заблокованих регулятором медіа сайтів». Вони заперечують будь-яке «втручання людини» в результати рейтингу.

2. Результати очищення

Результати пошуку Яндексa можуть значно відрізнятися від результатів пошуку Google з кількох причин.

По-перше, Яндекс і Google використовують різні алгоритми та методи ранжування для складання результатів пошуку. Кожна компанія має власну систему оцінки релевантності та вагомості різних факторів при відображенні результатів. Це може призводити до різних списків веб-сторінок у результатах пошуку.

По-друге, відмінності в результатах пошуку можуть бути пов'язані з географічним контекстом та обмеженнями. Яндекс є популярною пошуковою системою в Росії та інших російськомовних країнах, тому його результати можуть бути більше зорієнтовані на російськомовну аудиторію і враховувати місцеві контекстуальні фактори.

По-третє, на території Росії існують обмеження та репресії, що стосуються незалежних ЗМІ та інформації про політичні події. Заблокування тисяч веб-сайтів російським медіарегулятором може призвести до відсутності або обмеженого відображення певної інформації у результатах пошуку Яндексa. Це може створювати враження, що деякі події або точки зору не існують або їх ігнорують.

Отже, різниця в результатах пошуку між Яндексом та Google може бути викликана різними алгоритмами, географічним контекстом та обмеженнями, а також впливом репресій на доступ до певної інформації.

3. Штучний веб-трафік

Чи може використання VPN допомогти росіянам дізнатися більше про війну своєю мовою?

Якщо вони використовують Яндекс, щоб знайти цю інформацію, то не обов'язково. Під час пошуку його механізму з VPN, налаштованим, наприклад, на Великобританію та використанням російської мови,

з'явилося дивне незалежне джерело, але прокремлівські джерела все одно переважали. Прокремлівський контент, здається, ретельно підібраний, щоб алгоритм ставив його вище.

Використання VPN може допомогти росіянам отримати більше інформації про війну у своїй мові, але результати можуть бути залежні від конкретних обставин. Якщо росіяни використовують Яндекс для пошуку цієї інформації і налаштовують VPN на іншу країну, наприклад, Великобританію, і користуються російською мовою, то вони можуть отримати доступ до деяких незалежних джерел. Однак, прокремлівські джерела все ще можуть переважати.

При пошуку через Яндекс з використанням VPN може спостерігатися дивна ситуація, коли незалежні джерела з'являються, але прокремлівські джерела все одно мають перевагу. Це може бути пов'язано зі специфічним алгоритмом ранжування Яндексу, який, на відміну від Google, враховує поведінку користувачів. Так, наприклад, кількість відвідувань веб-сайту може впливати на його рейтинг у пошукових результатах. Це може призвести до вищих рейтингів прокремлівського контенту, оскільки багато росіян натискають на позитивно описаний військовий контент.

В результаті домінування прокремлівського контенту у результатах пошуку Яндекса, кожна людина, хто бажає підкріпити сумнів у державних ЗМІ, може зіткнутися лише з інформацією, що підтверджує офіційну думку. Це може створювати враження «подвійного удару», коли росіяни, шукаючи альтернативну картину подій, знаходять лише підтвердження фейковості того, що вони чують у державних ЗМІ.

Важливо зрозуміти, що це лише опис ситуації, і результати пошуку можуть варіюватися залежно від багатьох факторів, таких як налаштування VPN, обрана мова та самі алгоритми ранжування пошукової системи.

3.4 Як Україна і світ борються з Росією в інтернеті

Санкції завдають шкоди Росії та російському народу, але в країні практично немає протестів проти війни з Україною. Десятиліттями росіяни годували пропагандою про Україну, а тепер вони відмовляються визнавати факти: їхні солдати вторгаються з танками, завдають авіаударів, обстрілюють будинки та вбивають невинних мирних жителів. Насправді російські чиновники перевертають цю інформацію і стверджують, що це українці скидають бомби на свої міста.

Російські кампанії дезінформації спрямовані на те, щоб сплутати факти про Україну та заплутати громадян, щоб маніпулювати ними, щоб вони ухвалювали рішення, що суперечать їхнім інтересам. Ситуація стає критичною – батьки не вірять власним синам, які стверджують, що Росія вторглася в Україну, тому що вірять у брехню про «спецоперацію» та «звільнення» України [34, с. 51].

Оскільки в Росії немає вільної преси, Інтернет може відігравати вирішальну роль у інформуванні росіян про терор, який їхні військові сили чинили проти українських цивільних. З підключенням до Інтернету ця інформація не може бути обмежена, як це могло бути раніше. Світ — і, насамперед, українці — почали вживати інноваційних кроків за допомогою онлайн-інструментів для боротьби з дезінформацією та фейковими новинами, які поширює Росія.

1. Соцмережі називають «медіа, контрольовані державою»

Пару років тому Facebook почав позначати облікові записи «контрольованих державою ЗМІ» в Instagram і Facebook. Рік тому компанія підтвердила, що почала алгоритмічно обмежувати поширення контенту, сформованого російським урядом, і публікацій нижчого рангу з посиланнями на такі акаунти. Facebook також почав знижувати рейтинг

вмісту з посиланнями на веб-сайти російських державних ЗМІ, і Instagram незабаром послідує цьому прикладу.

Twitter також використовує мітки на державних акаунтах, щоб зупинити поширення російської дезінформації. Останній крок Twitter полягає в тому, щоб позначати та деактивувати окремі облікові записи, які діляться посиланнями з державних ЗМІ, а також додавати попереджувальні мітки до твітів із такими посиланнями. Ці дії відбулися після того, як російські ЗМІ неправдиво представили Україну як агресора.

2. Група хакерів «Anonymous»

Глобальна спільнота хакерів Anonymous, заявили про початок кібервійни проти режиму Кремля, якого вони вважають злочинним. За допомогою хакерських атак вони проникли в російські урядові телеканали, які контролюються та цензуються, і почали поширювати правдиву інформацію про події в Україні. Крім того, вони також атакували російські та білоруські урядові веб-сайти, державні ЗМІ, банки, лікарні, аеропорти, компанії та проросійські «хакерські групи», які підтримують Росію у конфлікті з Україною. Атаки використовують метод DDoS, який полягає у перенавантаженні веб-сайтів великою кількістю запитів, що може призвести до тимчасового виходу сайту з ладу.

Варто зазначити, що без конкретної інформації про ці дії з боку групи Anonymous, не можна підтвердити їх фактичність. Проте, в сучасному світі кібератаки та кібервійни стають все більш поширеними явищами, і різні хакерські групи можуть виконувати подібні дії. Важливо бути обережним та перевіряти достовірність інформації, особливо в ситуаціях конфлікту та кризи, і використовувати авторитетні джерела для отримання достовірних новин та фактів.

3. IT-армія України

Український опір виявив активність й на кіберфронті. Після серії DDoS-атак, які Росія спрямувала проти українських установ у перші дні війни, міністр цифрової трансформації України оголосив про створення ІТ-армії. Ця група складалася з ІТ-спеціалістів та звичайних українців, які були готові слідувати вказівкам з метою інформування росіян про справжню ситуацію в Україні та зниження поширення дезінформації.

Ця ІТ-армія ставила свої зусилля на боротьбу з пропагандою та впливом Кремля, використовуючи кіберпростір як інструмент для розповсюдження правдивої інформації. Їхня мета полягала в тому, щоб росіяни отримали достовірну картину того, що дійсно відбувається в Україні, та щоб уповільнити поширення дезінформації, що походила з боку Росії.

Створення ІТ-армії було важливим кроком українського опору, оскільки це дозволило залучити багато людей з різними рівнями технічних знань та навичок до цифрової боротьби. Вони спільно працювали з метою захисту українського кіберпростору та протистояння російській дезінформації, що допомогло українській стороні ефективно протидіяти російській кіберагресії..

4. Відновити початковий вхід

Українці також намагаються пробитися в контрольовану російським урядом інформаційну бульбашку, використовуючи популярні додатки, щоб інформувати росіян про справжню ситуацію в Україні.

Одним із прикладів є український додаток для зміни обличчя Reface, створений для розваг. Співробітники Reface, які працюють із притулків у Києві, запустили push-повідомлення для користувачів додатків у Росії із закликом приєднатися до протестів і підтримати Україну.

5. «Партизанська війна» Google Maps

Ще один приклад включає дописи у Twitter, де особи, які стверджують, що вони належать до хакерської групи Anonymous, викликають відгуки звичайних українців на сторінках ресторанів у Google. Ці відгуки слугують засобом пояснити, що відбувається насправді в Україні.

Українці використовують цю можливість, щоб розповісти свою історію та донести правдиву картину про те, що відбувається у їхній країні під час конфлікту. Вони можуть ділитися своїм особистим досвідом, свідченнями або інформацією про те, як війна впливає на їхнє повсякденне життя, щоб протистояти дезінформації та поширювати правдиву інформацію.

6. Як можна допомогти боротися з дезінформацією про Україну

Щоб допомогти в боротьбі з російською дезінформацією, перш за все читайте перевірені джерела інформації, такі як BBC News. Українські ЗМІ також публікують репортажі англійською мовою. Ви можете перевірити ці посилання:

- Київ незалежний (Веб + Twitter)
- Громадське (Твіттер)
- Українська правда (Web + Telegram)
- Суспільне (Твіттер)
- Свідомі (Instagram + Twitter)
- Україна ЗАРАЗ (Telegram)

А далі наведено список ключових акаунтів українських урядовців у соціальних мережах:

- Президент України (Instagram + Twitter)
- Офіційний акаунт Верховної Ради України (Telegram)
- Міністерство закордонних справ України (Twitter)

Друге, що можна зробити, це поширювати інформацію про війну в Україні та жорстоке російське вторгнення в соціальних мережах, підкріплюючи це посиланнями на надійні ресурси. У 21 столітті немає місця приховуванню правди, і будь-яка відповідальна людина, яка має доступ до фактів і достовірної інформації, не повинна мовчати.

7. Нинішні дії

Конфлікт між Україною та Росією, який почався задовго до 2022 року, супроводжується активною боротьбою в інтернеті. Обидві сторони використовують соціальні мережі та інші онлайн-платформи для поширення своїх поглядів, маніпулювання громадською думкою та впливу на інформаційний простір.

Російська пропаганда в інтернеті використовує різні методи, включаючи поширення фейкових новин, маніпулювання зображеннями та відео, створення інформаційних ботів та інші техніки. Ці методи були використані, зокрема, в ході анексії Криму та війни на Донбасі. Україна також стикається з хакерськими атаками на державні інформаційні системи та інші кібернапади [34, с. 21].

У відповідь на ці загрози Україна та світ вживають різних заходів, щоб забезпечити безпеку в інтернеті та захистити громадян від пропаганди та маніпулювання. До цих заходів входять:

- Розвиток кіберзахисту. Україна активно розвиває свої кіберзахисні здібності та співпрацює зі світовими партнерами у цій сфері.
- Посилення боротьби з фейками та дезінформацією. Україна активно працює над виявленням та розповсюдженням правдивої інформації, а також популяризацією медійної грамотності.

- Регулювання діяльності соціальних мереж. Україна та інші країни намагаються забезпечити контроль за діяльністю соціальних мереж, зокрема, введенням законодавчих норм та співпрацею з операторами цих платформ.
- Співпраця зі світовими партнерами. Україна співпрацює зі світовими партнерами у сфері кібербезпеки та боротьби з пропагандою та маніпулюванням інформацією. Також проводяться спільні навчальні заходи, семінари та тренінги з цих питань.
- Створення власних медійних ресурсів. Україна створює власні медійні ресурси, які спрямовані на поширення об'єктивної інформації та розповсюдження реальних подій, що відбуваються в країні.

Хоча це лише деякі заходи, які були вжиті для боротьби з пропагандою та маніпулюванням інформацією в інтернеті, Україна та світ продовжують працювати над поліпшенням своїх кіберзахисних здібностей та сприянням безпеці в інтернеті.

Наприклад, протягом останніх років було введено нові законодавчі норми, спрямовані на боротьбу з дезінформацією та нелегальними діями в інтернеті. В січні 2021 року було прийнято закон про медіа, який передбачає обмеження діяльності телеканалів та інтернет-ресурсів, що є підконтрольними Росії. Крім того, Україна співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Європейський союз та НАТО, для поліпшення кібербезпеки та обміну інформацією про кібератаки та інші кіберзагрози. У 2020 році Україна також взяла участь в міжнародних навчаннях з кібербезпеки, які організувала НАТО.

Значна увага приділяється також освіті та підвищенню кіберграмотності серед населення. Для цього розробляються спеціальні програми та проекти, що сприяють підвищенню свідомості про кібербезпеку та навичок безпечного користування інтернетом. Таким

чином, Україна та світ продовжують боротьбу з Росією в інтернеті шляхом використання різноманітних заходів та стратегій. Водночас, ця боротьба залишається важкою та складною, оскільки Росія продовжує використовувати кібератаки, пропаганду та дезінформацію як інструменти для досягнення своїх політичних та військових цілей.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи теми, пов'язані з міфами, історією та впливом на світогляд, відносинами між Україною та Росією, а також роллю інтернету у гібридних війнах, можна зробити кілька висновків. Вплив міфів та історії на людський світогляд є досконалим фактом. Міфологічні розповіді та історичні події впливають на формування наших переконань, цінностей та сприйняття світу. Проте, важливо розрізняти міфи та історичні факти від художніх наративів. Міфи можуть містити елементи вигадки, символіки або легендарних подій, які не обов'язково відповідають об'єктивній реальності. Використання міфології для пояснення сучасних явищ або формування політичних дискурсів може призвести до спотворення фактів та маніпулювання свідомістю громадян.

Відносини між Україною та Росією вимагають особливої уваги. Незважаючи на події минулого і сучасні виклики, необхідно розвивати конструктивний діалог з опозиційними силами, які діють за кордоном та сприяти вирішенню конфлікту.

Інтернет в сучасному світі став важливим інструментом комунікації, однак він також став полем для гібридної війни і поширення дезінформації. Зокрема, росія активно використовує інтернет для маніпулювання інформацією, пропаганди та підірвання довіри до демократичних процесів. Україна та світ усвідомлюють загрозу цій діяльності і зосереджують зусилля на протидії цим негативним впливам шляхом розширення цифрової грамотності, сприянням медійній грамотності та посиленням кібербезпеки.

Важливо визнати, що ці дві країни мають складну історію та взаємини, які впливають на їх політичну, економічну та соціокультурну сфери. Ці відносини вимагають уваги до різних аспектів, таких як територіальні конфлікти, національна самосвідомість, енергетична залежність та інші фактори.

У контексті інтернету як поля гібридної війни та розповсюдження брехні, важливо підкреслити необхідність критичного мислення та медійної грамотності серед громадян. Це означає здатність аналізувати та перевіряти інформацію, розрізняти правдиві дані від маніпулятивних чи фальшивих повідомлень. Крім того, активна роль урядів, міжнародних організацій та громадськості в протидії цим загрозам є важливим чинником для забезпечення цифрової безпеки та збереження демократичних цінностей.

Україна та світ продовжують боротися з впливом Росії в інтернеті, роблячи акцент на спільні зусилля в області кібербезпеки, вдосконалення законодавства щодо дезінформації та пропаганди, а також підтримку незалежних медіа та розвиток медійної грамотності серед населення. Це важливий етап у зміцненні цифрового простору, який сприятиме створенню інформаційного середовища, заснованого на об'єктивності, довірі та свободі слова.

В цілому, розуміння та аналіз тем, які виникають в контексті міфології, історії, відносин між країнами та викликів інтернету, є ключовими для нашого розуміння сучасного світу. Розвиток критичного мислення, підвищення грамотності та спільні зусилля міжнародного співтовариства можуть сприяти побудові стійкого миру, довіри та співробітництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Таїна світів. Від міфів до науки» - К. Кемп (2011). Сторінки: 67-81.
2. «Історія світової культури » - Р. Краузе, Р. Столл (2011). Сторінки: 44-78.
3. «Міфи, в які ми віримо» - Дебора Танен (1995). Сторінки: 23-41.
4. «Міфи в політиці: як вони використовуються для маніпулювання суспільством» - Крістіна Хілл (2018). Сторінки: 54-71.
5. «Міфи та символи в культурі» - Клавдія Павличенко (2015). Сторінки: 110-135.
6. «Історичні міфи та їх вплив на суспільство» - Андрій Житкевич (2011). Сторінки: 78-93.
7. «Міфи, які допомагають нам зрозуміти світ» - Джозеф Кемпбелл (1949). Сторінки: 102-120.
8. «Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні» - В. Слухай, О. С. Снитко (2011). Сторінки: 1-15.
9. «Міфи в мас-медіа: як вони формують наше сприйняття реальності» - Джейсон Беррі (2017). Сторінки: 87-109.
10. «Комунікативні стратегії інформаційного суспільства: лінгвістика, право, інформаційна безпека» - Бондаренко О.О. (2017).
11. «Міфи та фольклор в народній культурі» - Михайло Грушевський (1901). Сторінки: 23-41.
12. «Російська мова в етнолінгвістичному висвітленні» - Снитко О. С. (2005). Сторінки: 11-28.
13. «The Namesake» - Джумпі Лахірі. Сторінки: 19-36, 146-152:
14. «Винахід Росії: від свободи Горбачова до війни Путіна» - Аркадій Островський (2015). Сторінки: 45-63.
15. «Росія та її найближчі сусіди: ідентичність, інтереси та зовнішня політика» - Марго Лайт (2012). Сторінки: 25-46.

16. «Використання минулого в путінській Росії» - Ілля Калінін (2018).
Сторінки: 87-109.
17. «Політика минулого в пострадянській Росії» – Еміль Пайн (2009).
Сторінки: 12-27.
18. «Зовнішня політика Росії: зміни та спадкоємність національної ідентичності» – Андрій Циганков (2016). Сторінки: 110-135.
19. «Російська ідентичність і зовнішня політика: історична перспектива» - Наталія Данилова (2015). Сторінки: 63-78.
20. «Росія і світ: розуміння міжнародних відносин» - Андрій Петрович Циганков (2010). Сторінки: 78-93.
21. «Темна сторона нації: нариси мультикультуралізму, націоналізму та гендеру» – Хімані Баннерджі (2011). Сторінки: 45-63.
22. «Гібридна війна в серці Європи: стратегія Росії в Україні» - Сергій Суханкін (2018).
23. «Віртуальна битва за Україну: інформаційна політика України під час війни з Росією 2014-2018» - Наталія Бугайова (2019).
24. «Кібервійна в перспективі: російська агресія проти України» - Кеннет Гірс (2018).
25. «Інформаційна війна та армія США: наслідки для майбутнього конфлікту» - Елісон Лоулор Рассел (2015).
26. «Інформаційні операції: доктрина і практика: довідник» - Тімоті Л. Томас (2018).
27. «Майбутнє кібербезпеки та геополітики» - Тім Маурер та Річард А. Кларк (2017).
28. «Кібербезпека в Європейському Союзі: стійкість і адаптивність у політиці управління» - Марія Бада та Олена-Сіміна Лакатос (2018).
29. «Віртуальна зброя та міжнародний порядок» - Лукас Келло (2017).

30. «Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця» - Бондаренко О.О. в співавторстві з Снитко О. С. та Слухай Н. В. (2018).
31. «Мерлін, Супермен і Гаррі Поттер. Конструювання нематеріального у масовій культурі» - Георгій Почепцов (2013).
32. «Смисли і війни: Україна та Росія в інформаційній та змістовній війнах» - Георгій Почепцов (2016).
33. «Від покемонів до гібридних війн: нові комунікативні технології XXI століття» - Георгій Почепцов (2017).
34. «Інформаційна безпека: людина, суспільство, держава» - Бондаренко О.О. (2017).
35. «Віртуальні війни. Фейки» - Георгій Почепцов (2019).
36. «Управління майбутнім» - Георгій Почепцов (2019).
37. «Пропаганда 2.0» - Георгій Почепцов (2020).
38. «СРСР - країна, створена пропагандою» - Георгій Почепцов (2020).
39. «Токсична інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії» - Георгій Почепцов (2022).
40. «Інформаційні війни. Новий інструмент політики» - Георгій Почепцов (2022).
41. «Російський гібридний вектор: пропаганда, дезінформація та кібератаки» - Луїз Роджерс та Волтер Паркінсон (2018).
42. «Гібридна війна із Заходом: як Росія використовує медіа для впливу на Україну та Європу» - Пітер Померанцев та Майкл Вайсберг (2019).
43. «Гібридна війна: Росія проти Заходу» - Маріанна Грацціні (2017).
44. «Гібридна війна: боротьба Заходу з російською агресією» - Іларіон Тимошенко (2016).
45. «Російська гібридна війна проти України: дослідження пропаганди, дезінформації та кібератак» - Маргарита Асєєва (2017).

46. «Війна із справжніми даними: як Росія бореться з Інтернетом» - Андрій Солодань (2019).
47. «Гібридна війна: виклики і загрози для сучасного світу» - Річард Саква (2015).
48. «М'яка сила Росії: культура, державність, інформація» - Жозеф Ньютон (2016).
49. «Кремль. Захоплення влади в Росії» - Карен Даулінг (2014).
50. «Кремль 3.0: Україна і сусіди» - Брюс Кларк (2015).